

KAYNAK ESERLER: 17

**ÇORUM'DA
KÜLTÜREL
YAŞAM**

Mahmut Selim GÜRSEL

2024

ISBN 978-625-95123-8-9

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

Mahmut Selim GÜRSEL

EV YERLEŞİM DÜZENİ

ÇORUM MUTFAKLARINDA KULLANILAN KAP KACAK

AŞLEĞENİ:

BAĞ LEĞENİ:

BAKLAVA MASAFI:

BANMA:

BARDAK:

BİSÜRGEÇ:

BÖREK MASAFI:

CULLUK (Hindi) KAZANI:

ÇAMAŞIR LEĞENİ:

ÇAY KAZANI:

EKMEK TAHTASI:

EL LEĞENİ:

ERSİN:

GÜĞÜM:

HAMUR LEĞENİ:

HELKE:

HELVA KAZANI:

IBRIK:

İLİSTİR:

İTEĞİ:

CORUM'DA KÜLTÜREL YAŞAM 2

KAHVE CEZVESİ:

KIRBA:

KULAKLI:

KUŞHANE:

KUZU KAZANI:

KÜPELİ KAZANI:

MANTI MASAFI:

MARŞAPA:

OKLAĞ VE OK

SACAYAĞI:

SİNİ:

SAHAN:

SAPLI SÜZGEÇ:

SÜT KAZANI:

SÜT LEĞENİ:

TAVA:

TESTİ:

ÜZÜM OLUĞU:

YAYIK:

YEMEK KAZANI:(TENCERE)

BEŞİK KERTMESİ

DOĞUM

BEŞİK GÖTÜRME

DİŞ BULGURU

SÜNNET DÜĞÜNÜ

ÇORUM'DA KÜLTÜREL YAŞAM 3

KIZ BULMAK

KIZ EVİNİN DÜNÜR DÜŞÜLEN YER HAKKINDA KARAR

DÜNÜR DÜŞME

BÜYÜK DÜNÜR

DUA

OKUYUCU ÇIKARTMA

KINA GECESİ

NİŞAN

GELİN KIZ HAMAMI

GÜVEY HAMAMI

BAŞ ÖRME

DÜĞÜN YEMEĞİ

GELİN ALMA

GÜVEY HAMAMI

SAÇI

RAMAZAN AYI

MUKABELE

RAMAZAN BAYRAMI

KURBAN BAYRAMI

HAC MERASİMİ

ÇORUM VE ÇEVRESİNDE GİYİM KUŞAM

ABANİ:

ACEM ŞALI:

ALIÇ ALTINI:

ALIN FESİ:

ARKALIK:

ASKI ZİNCİRİ:

ATLAS:

AYNALI FİSTAN:

BAĞLAMA ŞALVAR:

BAL KAYMAK:

BEŞLİK (BEŞİBİYERDE):

BİLEK: (Kunte inci)

BİLEZİK:

BİNDALLI:

BİNDALLI KUMAŞI:

BOHÇA:

BUZİLİ:

BÜRÜNCEK:

CANFES:

CANFOS:

CEPKEN:

CEKET:

ÇAĞŞIR:

ÇAPRI:

ÇAR:

ÇARIK :

ÇARŞAF:

ÇEKİ (Kulak):

ÇEMBER:

ÇINILI BİLEZİK:

ÇİNTİ:

ÇİT:

ÇİTARİ:

ÇİZME:

ÇORAP:

ÇUFRA:

ÇULFALIK:

DALABÜLÜS:

DANE:

DELDAK:

DELME:

DİVAL:

DİZLEME:

DÖRT PEŞLİ FİSTAN:

DULUK:

DÜLBENT:

EBANİ:

EDİK:

ELMASİYE:

ENTARİ:

ETEKLIK:

EROPÇİN:

FERMANE:

FES: (Erkek)

FES (Kadın):

FESTEN:

FINDIĞI:

FİLDİŞİ TARAK:

FİLİK:

FİSTAN:

FİSTAN ÇEŞİTLERİ:

FİŞEKLİK:

FUTA:

GELİN ALI (AKI:

GAYRET KUŞAĞI(Silahlık):

GEDİK ALTINI:

GERDAN ALTINI:

GÖBEK ALTINI:

GÖMLEK (İşlik):

GRAMİSİYE:

GÖBÜME HIRKA:

GÜRZO:

HAMAM BOHÇASI:

HAMAM KESESİ:

HAMAM HAVLUSU TAKIMI:

HAMAM TASI:

HARE:

HARÇ:

HASSE:

HELAL:

HERİL GÖMLEK:

HIRKA:

HIRTLAK ALTINI:

HOLTA:

HOPLİM:

HOTOZ:

HURŞİDİYE:

İĞİLİĞİ:

İBRAHİMİYE:

İÇLİK:

İDARE:

İDARE GÖMLEK:

İLBADE (LİBADE):

İÇLİK:

İPEK HARÇ:

İŞLİK:

KADİFE:

KAFA ALTINI:

KAFTAN:

KALOŞ FOTİN:

KAPLAMA:

KARPUZ KOLLU FİSTAN:

KARTOPU:

KATIR:

KEÇİK:

KEMER:

KENEFİ:

KISKİ:

KIVIRMA:

KIVRAK:

KIVRATMA:

KIVRATMA GÖMLEK:

KLAPTAN:

KÖSTEK:

KULAK:

KUŞAK:

KUNTU:

KÜNTE İNCİ (Bilek):

KÜPE:

LAPÇİN:

LİBADE(İLBADE)

LİF:

MAHMUDİYE:

MANDİK:

MANTİN:

MAVBEZ:

MELEZ GÖMLEK:

MEST:

MERKAP:

MEYDANI:

NİNO:

OYA ÇEŞİTLERİ:

OYA ÇEŞİTLERİ İĞNE OYALARI:

OYA ÇEŞİTLERİ MENEKŞE:

OYA ÇEŞİTLERİ KARANFİL:

OYA ÇEŞİTLERİ BAL TABAĞI:

OYA ÇEŞİTLERİ SIÇAN DİŞİ:

OYA ÇEŞİTLERİ KAYNANA YAZMASI:

OYA ÇEŞİTLERİ KALELER:

OYA ÇEŞİTLERİ MAYDANOZ YAPRAĞI:

ORÇALIK:

PABUÇ:

PAZVANT:

PEÇE:

PEÇE BAĞI:

PEŞTAMAL:

PİROS:

POŞU (Puşu)

POTUR:

PÜSKÜL:

REKÇİN:

SAÇ ALTINI:

SAÇ BAĞI:

SAHA:

SAHTİYAN:

SAKO:

SALHA:

SALTA:

SEDEFLİ TAKUNYA:

SELİMİYE :

SEVAİ:

SIKIŞTIRMA:

SİYEC:

SOBALI:

ŞAL KUŞAK (Erkek):

ŞAL KUŞAK (Kadın)

ŞALVAR (Erkek):

ŞALVAR (Kadın):

ŞEMSELİ FİSTAN:

TARABULUZ:

TEPEALTINI:

TUĞLU SARKA:

TULUMBALI:

TÜLBENT:

ÜÇ ETEK ENTARI:

ÜSKÜFE:

ÜSKÜFE TÜL:

YAN ALTINI:

YANAR DÖNER:

YALI DAL:

YAZMA:

YELEK:

YEMENİ AYAKKABI:

YEMENİ BAŞÖRTÜSÜ:

YEN:

YÜN BASMA:

YÜZLÜK:

YÜZÜK:

YÜZÜNCÜ İSTİFAM:

ZIBIN:

ZIVGA: Şalvar

YAZMA FOTOĞRAFLARI

KİTAP BAŞINA GİT!

TAKDİM

Bir kitabın doğması, o kitabı yazmaya kalkan kişinin amacına ve bilgi birikimine göre değerlendirilmesi uygun olarak görülmelidir.

Elinizde bulunan bu çalışmanın sizlere ulaşması için günlerini veren bu çabası için şükranlarımı sunarken, bu çalışmada da benim ufacık bir katkımın da bulunması beni bahtiyar etmiştir.

Bu çalışma ile sizlerde bazı bilgileri edinmiş ve faydalanmış olarak uzun yılların birikimlerinden aydınlanacağınızı göreceksiniz.

Bilgi; yazılmadıkça kaybolmaya açık birikimlerdir. Her insan bir kitaptır; onu okumamız gereklidir.

Tanımadığımız ve anlamadığımız kişiler hakkında nasıl kararlar veremezsek; bir çalışmayı da incelemeden, okumadan karar veremeyiz.

Mahmut Selim GÜRSEL

Mahmut Selim GÜRSEL

1947 tarihinde babamın subay olarak bulunduğu Erzurum'da bir at arabasında doğum evine giderken doğmuşum. Babam Eminsü Ali Rıza Gürsel, annem ise Fahriye hanımefendi idi.

İlkokula İskenderun'da başladım. Ankara' da bitirdim. Ankara Yenimahalle Ortaokulunun birinci sönestrinde babamın emekli olmasından dolayı 1960 yılında Çorum'a gelince Atatürk Ortaokuluna devam ettim. Babamın "oku da oğlum ceketimi satar seni okuturum" diyerek bana yaptığı nasihatleri ters tepki

KİTAP BAŞINA GİT!

yaptı, okumuyorum diyerek okulu birinci sınıfta bıraktım. Marangoz çırağı olarak Azmi Başar ustanın yanına girdim. Askere gidene kadar ustanın yanında çalıştım.

1967 tarihin de askerlik dönüşü, Ankara Emniyet Müdürlüğüne teknisyen olarak göreve başladım.

Ortaokulu dışarıdan 2 yılda bitirdim 1972 tarihinde

Polis Memuru olarak Ankara'da çeşitli şubeler ve karakollarda çalıştım. 16 Eylül 1973 tarihinde Selma (Kurşuncu) Hanımefendi ile evlendim.

1978 yılında ayında naklen Çorum İl Halk Kütüphanesine Memur olarak geçtim.

Dışarıdan Çorum Ticaret Lisesini iki yılda bitirdim. Kendi kendime Osmanlıca'yı öğrenmeye uğraştım, Hat sanatı ile biraz ilgilendim 150 ye yakın Ser levham var, Çorum Güzel Sanatlar Galerisinde

ve Kütüphane salonlarında bu levhaları sergiledim.

03. 08. 1988 tarihinde İl Halk Kütüphanesi Müdür yardımcılığına atandım.

1990 tarihinde kütüphanelerdeki kitapların tasnifi ile ilgili 10 yıllık bir araştırmamı "Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) "kitap haline getirip Kültür Bakanlığına sundum. Kitabımdan Türkiye'deki bütün kütüphanelere dağıtılmak üzere 1000 adet satın aldılar.

1993 yılında Türkiye'deki bütün kütüphanelerde bulunan " El Yazması" kitapların Ankara Milli Kütüphanesine toplanma kararı veren Kültür Bakanlığına karşı Çorumlu hemşerilerimi haber dar ettim, mahalli radyodan ve gazeteler ile parti il Başkanlarını ile Millet Vekilimiz Adnan Türkoğlu ve Belediye Başkanımız rahmetli Turan Kılıççılolu' nun destekleri ile el yazma kitaplarımızın Çorum' da kalmasını sağladım!

Açık öğretim için üniversite sınavlarına girip kazandım. İkinci sınıfta iken 25 Nisan 1994 tarihinde Tatvan Bitlis'e Müdür olarak tayinim çıktı, tayin edildiğim yere gitmeyerek emekliliğimi istedim. İlkokul sıralarında okuyarak pilot olmanın düşlerini kurardım. Bu hayalim gerçekleşmedi. Şu anda emekli memurum.

Marangozluk, oymacılık, Polis Memurluğu, Memurluk ve idarecilik yaptım. Her çalıştığım meslekte

KİTAP BAŞINA GİT!

çeşitli önemli olaylar oldu ise de son çalıştığım kurumda bence; en önemli bir hatıramı anlatmak istiyorum:

Kütüphanedeki çalışmalarım ve " El Yazması Kitaplar"ın Çorum'da kalması için verdiğim çabalar neticesinde Bitlis Tatvan'a tayin edilme olayım beni çok yıktı. Fakat bu üzüntümün boş olduğunu zamanla gördüm.

Rabb'imın izni ile Hacca gitmek nasip oldu, iki kitap daha yayımladım ve elinizde bulunan bu derginin çıkmasına vesile oldum. Mesleklerin insanlara sağladığı maddi avantaj olarak, evinizi geçindirecek, namerde

muhtaç etmeyecek avantajından başka, manevi olarak; izin yaptığınız işlerle ilgili karşılaştığınız problemleri değerlendirerseniz avantajların neler olabileceğini hayat okulundan öğrenmiş oldum.

Yazı yazmaya beni kimse teşvik etmedi Kütüphane için hazırladığım kitap beni yazmaya teşvik etti. Yazılarım mahalli basında yayımlandı. Yazılarımdan dolayı bir ödül almadım; fakat kitapları ve bu dergi benim için en büyük ödüdür.

İdealim: Çorum'a tam teşekküllü bilgisayar ortamında bir kütüphane kazandırmaktır. Bu idealim yüzünden tayinim çıktı. Yayınlanmış dört çalışmam bulunmaktadır. Bunlar:

" Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) ",

"Çorum'da Yatan Meşhur Yatırlar",

Bakanlığa sunulmuş; "Alfabetik Türk ve Yabancı ÇORUMLU 2000 YAZARLARI Fihristi" ve "Ne Nerede Başlıklı Arama Fihristi" basım için hazır beklemektedir. Yazılarım daha çok araştırma dalı ile makale türüdür.

Tiyatro çalışmalarım, şiir ve hikâye denemelerim bulunmaktadır.

Benim okuyucularıma diyeceklerim şudur ki. Doğru bildiğiniz konuları savunun. Bu savunmanız size belki tepkiler getirecektir. Bu tepkileri inceleyerek doğru olup olmadığını araştırın.

KİTAP BAŞINA GİT!

EV YERLEŞİM DÜZENİ

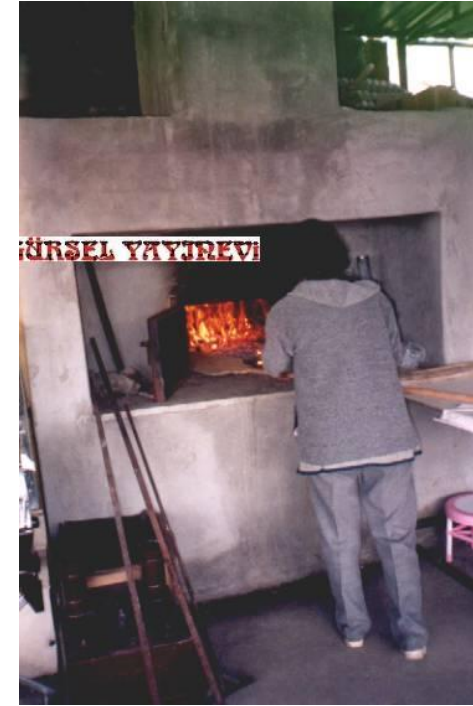
1952'yıllarda, Çorum evlerinin birçokları iki veya tek katlı ahşaptan iskeleti birbirine çatmalı, içleri kerpiç veyahut kiremit dolgu olan, tatlı kireçle bembeyaz sıvanmış, badana istemeyen, sıcak ve soğuktan korumalı şirin yapılarıdır. Muhakkak bu yapının ufak da olsa bir bahçesi bulunur, dış kapısı çoğunlukla at arabalarının bahçeye girebilmesi için çift kanatlı olarak yaptırılırdı.

Çorum'da hemen hemen herkesin bağ ve bahçeleri bulunurdu, Çorumluların birçoğu ziraatla az çok ilgilenirler, satışa sunmazsalar da kendi ihtiyaçları olan

buğday, nohut, mercimek gibi baklagilleri kendisi yetiştirir ya da ortak olarak ekimlerini yaptırırlardı. Evde

ısınmak ve yemek pişirmek için bağlarından ağaçların dal ve çırpısı olan arayış denilen budama artıklarını, bağların üzüm çubuklarının budama artıkları olan kol ve çırpıları evlerine getirirler istedikleri boyda kırılır ve kıyılarak kış hazırlığı ve yemek pişirmek için haymalığın veya bahçenin yağmurundan korunmuş bir köşesinde istif edilirdi.

KİTAP BAŞINA GİT!

Evlerin bahçe duvarları kalın; kerpiçten ya da tuğladan örülerek iki insan boyu yüksekliğinde olurdu.

Bahçenin içerisinde haymalık, kuruluk, çeşme, ahır, samanlık ve tuvalet bulunurdu. Birçok evde mutfak işleri bilhassa baharlarda ve yazın haymalıkta yapılırdı. Kurulukta ağaçtan yapılmış ambar ve odun ile çalı çırpı koymaya mahsus bölüm bulunurdu.

Haymalıkların düzeni çoğunlukla, arkalarını bahçe duvarına yaslayan ön tarafları açık, çatısı kiremit kaplı ve ev çatılarına nazaran biraz daha çıkıntılı yapılırdı. Çatının normalden çıkıntılı olma sebebi güneş, rüzgâr ve bilhassa yağmurdan koruma amacı taşırdı. Taştan

oyulmuş Çamaşır taşları, kum taşından, sarı taştan olduğu gibi bahsi geçen yıllarda beton ve mozaik karışımı dökülmüş olabilirdi. Tek gözlü ve iki gözlü olarak yapılmışlardır.

Gözler 45X60 ebadında olur, kullananın bulunduğu taraf sıfır olmak üzere karşı kısım 18-20 santim olarak yapılır, tatlı bir meyil bulunur, suyun boşaltılması için her gözde su tahliye deliği bulunurdu. Çamaşırlar bu taşlarda yıkanırdu.

Haymalığın arka kısmında kullanılma amacına uygun bir birbuçuk metre derinliğinde ve dört metre uzunluğu bulan ocak davlumbazı ve ocaklar bulunurdu. Davlumbazın altında bir kaç çeşit ocak bulunurdu. Bu ocaklar kullanım amacına göre isimler alırdı. Küre denilen ocak çoğunlukla sol köşeye kurulur, ekseriyetle sonbahar ayında kullanılırdı. Pekmez kaynatmak, reçel yapmak ve salça kaynatmak için yerden 35-40 santim yüksekliğinde kerpiç ve ya tuğladan örülür, içi killi toprakla, dışı tatlı kireçle sıvanmış üzerinde sabitleştirilmiş bağ leğeni bulunurdu. Küre'de kalın odunlar, tezek yakıt olarak kullanılırdı. Çoğunlukla küre'nin yakınında davlumbazın altında ateş yakmaya müsait bir saha bırakılır, bu sahada ise sacayağı denilen

üçayaklı ve üçgen bir demirin altında odun yakılır, bulgur kaynatmak, çamaşır suyu ihtiyaca göre çay kazanı veya banmada ısıtılırdı. Etlik zamanı da kuşbaşı, parça, kemikli et ve kıyma kavurmaları yapılır.

Davlumbazın orta kısmında tandır bulunurdu.

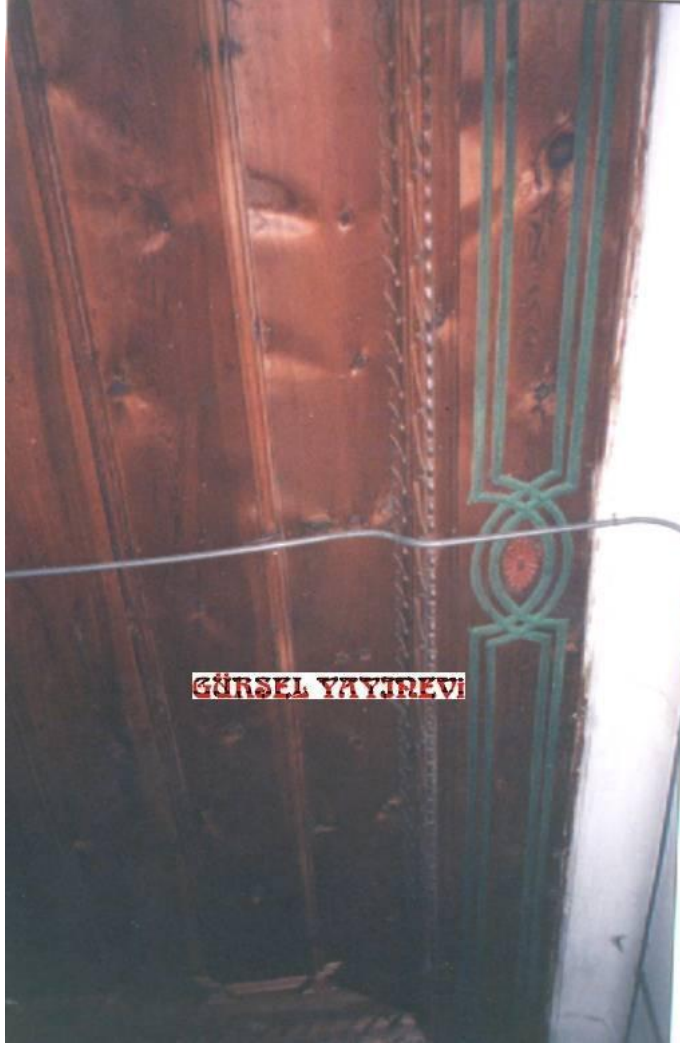
Haymalığın zemin seviyesinden altında 30 ile 50 santim derinliğinde 70-80 santim çapında bir çukur kazılır, içi yine killi toprakla sıvanırdı. Tandırda, saç üzerinde ev ekmeği, saç mayalı yapılar, yakıt olarak ta kes denilen iri saman parçaları kullanılırdı. Tandırın yanında yemek pişirmek amacı ile bir ocak bulunurdu. Bu ocakta ya saç

ayağında, ya da altında ateş yakabilecek yükseklikte iki set bulunur. Bu setin arka kısmında ateş yakılabilecek yükseklikte iki set bulunur. Bu setin arka kısmında 50-60 santimlik örülmüş bir baca ya da soba borusu bulunurdu. Yakıt olarak pişirilecek yemeğin evsafına göre, odun veya tezek yakılırdı. Ocağın yanında son zamanlarda Çorum'da kuzine bulunur. Bu sobanın özellikle sobalar kaldırıldığı zaman haymalıklara konularak yemek pişirmek, fırınından faydalanmak için kullanılırdı. Haymalıkların köşesinde bağ oluğu bulunur, kullanma zamanına kadar içine yakacaklar konulurdu.

Oluk özel seçilmiş 4 santim kalınlığında, 40-50 genişliğinde budaksız çam tahtaları alıştırılarak özel el dövmesi ile yapılmış çivilerle tutturulur, boyu 4 metreyi bulabilir, ön tarafı üzüm şirasının akması için tahliye deliği bilinin bir edevattır. Bağ kesiminden on gün önce

içine su doldurularak çam tahtasının şişmesi sağlanır, çığnenen üzüm tanelerinden elde edilecek sıraların ziyan edilmesi önlenirdi.

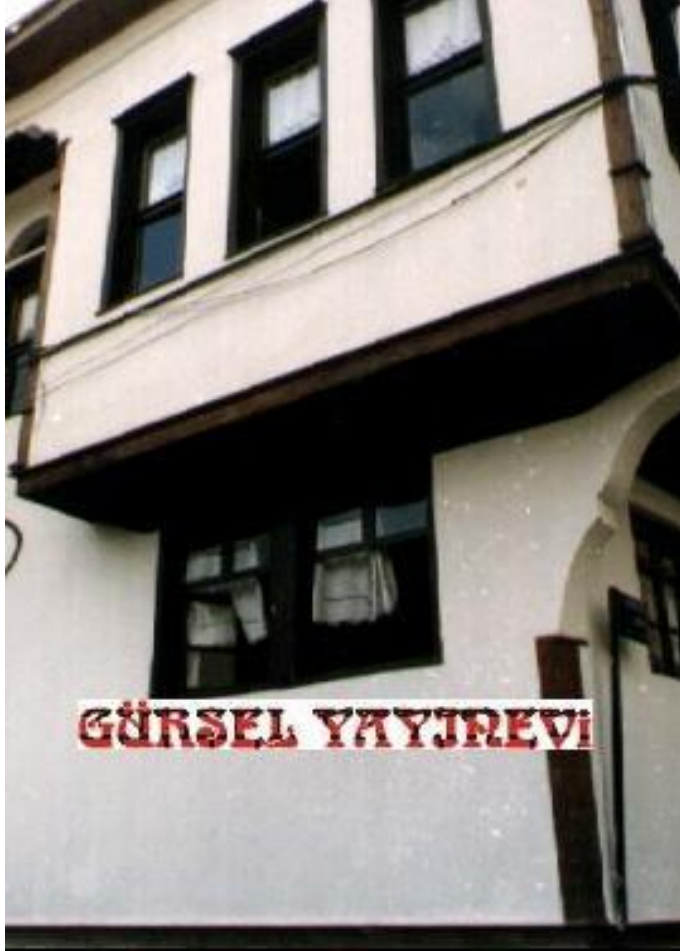

Evin alt katta giriş kapı aralığı denilen koridora veya daha geniş olan sofaya açılır. Sofa yapının orta kısmında bulunan kısımdır. Sofa evin kullanım alanına göre ve büyüklüğüne göre yapılır, tabanları çoğunlukla kırmızı taban kiremidi kaplanır ve binanın bahçe girişi ile kullanım alanının bitimine kadar devam eder, kullanılan meskeni çoğunlukla ikiye böler, aydınlığı sağlamak amacıyla “kaf” camı denilen sokağa bakan pencereler tavana yakın üst tarafta bulunur ekseriya 50x50 ebadında olurdu. Bahçeye bakan kısmın pencereleri ise sofanın büyüklüğüne göre yapılır ve çoğunlukla sıyrma pencereler ve ağaç parmaklıklar bulunurdu.

Sofada karşılıklı olarak bulunan kapıların bir tarafından mutfığa geçilir, mutfığın içinden de ayrı bir

odan olan girerlik yani kiler bulunur. Kilerin bir kapısı da sofaya açılırdı. Sofanın sokaktan tarafa bulunan kısmında badal başı denilen merdiven başı ve kullanım için odalar bulunurdu.

Badallardan (merdiven) ikinci kata çıkılır ve badallar ekseriyetle ikinci kattaki hole çıkardı. İkinci

kattaki aydınlatma pencereleri aşağı kattaki hizalamaya göre yapılırdı. İkinci katın holü de aşağı katın holü düzeninde olur ve tabanları tahta kaplama olurdu. Bu hole kapı aralığı diye de ad verilirdi. Bu hol sağ ve sol taraflarda kullanılan odalar bulunurdu.

İkinci katta çoğunlukla yaz günleri oturulurdu. Bazı evlerimizin de sokağa bakan sundurmaları olur ve bu sundurmaların bazısında balkon bulunsa da burada hemen hemen hiç oturulmazdı.

Yatak odaları; ekseriya odanın giriş kapısının karşı duvarına bir davlumbazla süslenmiş ocak, yani şömine bulunur. Şöminenin insan boyuna yaklaşan yüksekliğinde bir sekisi bulunur.

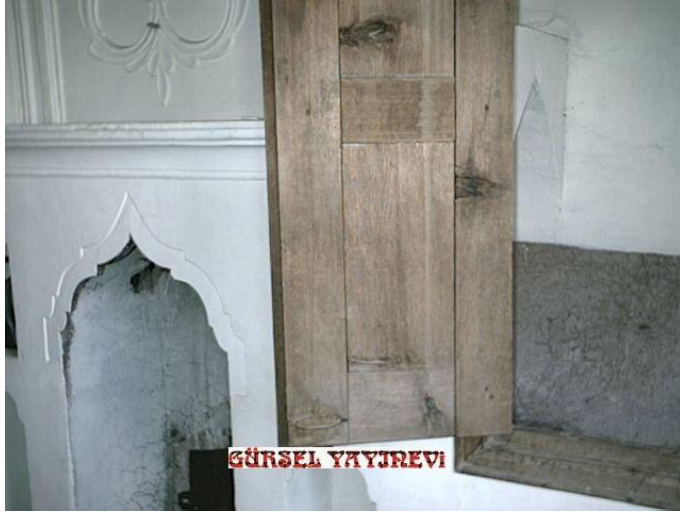

[KİTAP BAŞINA GİT!](#)

Bu sekiye kurmalı saat gibi araçlar konurdu.

Birçok odanın şöminenin karşısına gelen duvarda da gaz lambası, kandil gibi aydınlanma araçları konulan bir seki bulunurdu.

Şöminenin yanında bir hamam dolabı bulunurdu. Hamam dolabı ufak banyo işlevi gören banyo duş kabiniydi.

Şöminenin diğer tarafında kapaklı bir medine ile yüklük bulunurdu. Medine ye kitap kap kacak gibi o

odada kullanılan ufak eşyalar konulurdu. Yüklüğe ise; yatak, yorgan, yastık, çarşaf gibi yatak eşyaları konurdu.

Çorum evlerinin kullanım alanları ve bilhassa mutfak yapılanması ve mutfakta kullanılan edevatlar ve aletleri sadece Çorum'a mahsus olmayıp, genellikle Anadolu'muzun bütün şehirli, kasaba ve köylerimizde az çok birbirlerine benzerlikler göstermektedir.

Bu benzerlikleri analiz etmek gibi bir niyetim olmadığı gibi, bu değerlendirmelerim; görüp, duyduğum ve okuduğum birikimleri yazılı hale getirmek amacını taşımaktadır. Bir bu bilgileri dünyanın gözünün önüne sermem ise başka bir sevincimin kaynağıdır.

Bu günkü mutfaklarda kullanılan metan gazı ve yahut elektrikli araçların daha Çorum'da bir çok evlerinde olmadığı zamanlarda evlerimizde kullanılan yemek yapmak için gerekli enerji ve mutfak düzenini, gereçlerini anlatmaya çalışacağım.

Aşevi; Çorum'da mutfak tabiri yakın zamana kadar kullanılmazdı. Yemek pişirilen odaya aşevi ya da aş ocağı denirdi. Aşevleri servet derecelerine, geçim ve yaşayış farklarına göre çok değişiklikleri bulunmamakla beraber hepsinin müşterek tarafları vardı. İki katlı yapıların alt katlarında, tek katlı yapıların bir tarafında bulunurdu. Bitişğinde içten küçük bir kapı ile geçilen girerlik bulunurdu.

Aş evlerindeki ocaklar, alçı ile sıvanır ve süslenir, süslenirdi. Bu ocaklar çok geniş olarak yapılırdı. Bu ocakları tabanı, odanın zemininden on beş santim kadar yüksek olarak yapılırdı. Dumanın içeriye yayılmasına engel olmak için ocağın önünde ve üst kısmında

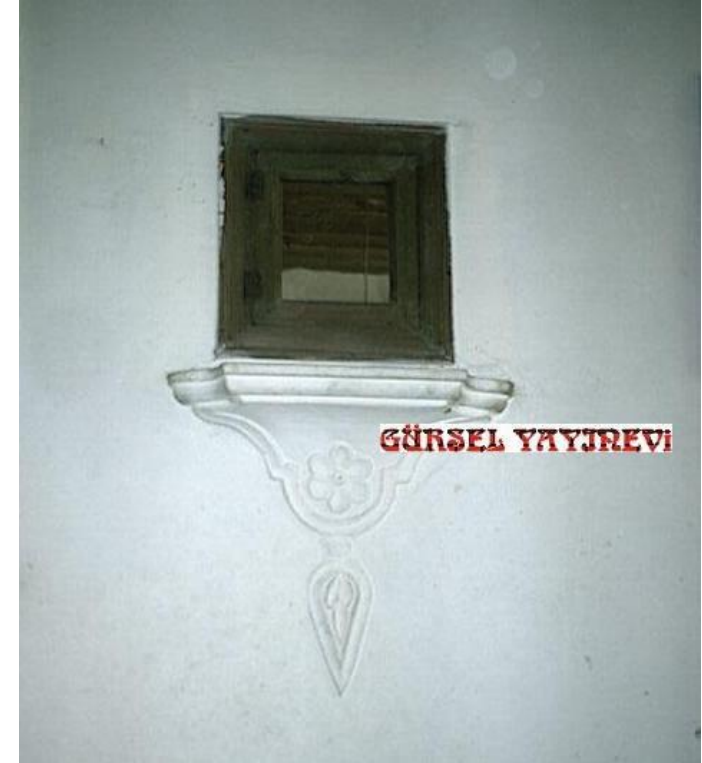
KİTAP BAŞINA GİT!

davlumbaz denilen alçıdan yarım koni biçiminde siper, bu siperin üzerinde baca üstü denilen alçıdan yapılmış bir raf bulunurdu. Ocağın oda zeminine taşmış, ocak tabanı yüksekliğinde 50-60 santim eninde, aş evi duvarına paralel ikinci bir duvar çıkıntısına ocak başı dinilen yer bulunurdu. Pişirilen yemek kazanları buraya konurdu. Kazanlardan yemekleri tabağa konmasına kurtarma denirdi. Pişirirler yemekler çoğunlukla bu ocak başında tabaklara konulur servis yapılırdı. İcabında ocak başına minderler serilerek oturulurdu. Ocağın içi geniş, tavanı fırın gibi yarım kubbe olurdu. Ayrıca ocak duvarına bitişik 50-60 santim yükseklikte 15-20 santim genişlikte ikinci bir duvar çıkıntısı bulunur, bu çıkıntının üzerine; tuzluk, biberlik, salçalık, yağ kabı gibi şeyler konulurdu.

Bu çıkıntıya yani rafa çivilik denilirdi. Medine; tencere, raf, ocağın iki yanına ufak tefek eşya koymak için duvarın içine gömülmüş, bazen bir tarafında, bazen iki tarafında duvara gömülmüş alçıdan yapılmış medine-tencere denilen hücrecikler ile tamamlanan, medinenin içi tahta raflarla isteğe göre bölünmüş olur ve çoğunlukla ağaç kapaklı olurdu. Mutfakta ayrıca kap kacak ve

mutfak eşyası konulan tahta raflarla yapılmış bucaklık bulunurdu. Çoğunlukla insan boyundan yüksek mutfak duvarlarının tamamında bulunan rafın önüne çakılan ağaç pervaz oymalı ve süslü olur, göz zevkini artırır.

Bu rafa devamlı kullanılmayan bakırdan yapılmış ve kalaylanmış, pırıl pırıl parlayan büyüklü küçüklü siniler, kapaklılar, masaflar, taslar konulurdu. Devamlı

kullanılan ocaktan altları karamış tencereler ise bucaklığa konulurdu ve önü de bir bezle örtülürdü.

Benim son günlerine rastladığım Çorum evleri bu şekilde kullanılırdı. Bugün ise beton yığınları içerisinde, bütün hastalıklara açık olarak kat üstüne kat yaparak oturuyoruz. Bunu de her ne hikmetse modernlik diyoruz (!) Demek ki ABD son elli yıldır müstakil evlerini. ağaç kütüğünden, tabii malzemelerle yaptıklarından geri kalmış olmaları değil mi?

ÇORUM MUTFAKLARINDA KULLANILAN KAP KACAK

AŞLEĞENİ: 40-50 santimetre çapında, 7-8 santim derinliğinde olur. Sulu yemekler ayrı tabaklara konulmadığı zaman bu kaba konularak yenilirdi.

KİTAP BAŞINA GİT!

BAĞ LEĞENİ: Kürenin üzerinde sabit olarak duran, kalın bakırdan dövülerek yapılan, 80 santim çapında, 20 santim derinliğinde olur, pekmez pişirmeye yarayan bir pişirme kabıdır.

BAKLAVA MASAFI: Çapı 80 santim çapında ve kenarı yüksek tepsi.

KİTAP BAŞINA GİT!

BANMA: Çay kazanından biraz küçük bir kazandır. Altı küremsi kesitli olur. Banma devamlı karıştırılması gereken yiyeceklerin pişirilmesi için kullanılırdı. Pekmez çarpmak için çoğunlukla kullanılırdı. Pekmez banmada çarpılarak beyazlaştırılırdı.

BARDAK: Çam ağacında yapılmış su tabı (ağaç testi) Bu bardakta su hafif sızdığı için yazın soğuk olarak su muhafaza edilebiliyordu. Çok yakın zamanlara kadar Çorum'da kullanılmakta idi.

BİSÜRGEÇ: Tandırda yufka ekmeği pişirilen, saç üzerindeki yufkayı çevirmeye yarayan, ince tahtadan yapılmış sürgü.

BÖREK MASAFI: Baklava masafından biraz küçük kenarları yüksek tepsi.

CULLUK (Hindi) KAZANI: Büyük bir hindiyi bütün olarak pişirilebilecek büyüklükte olur. Hindi, tavuk et pişirmeye yarayan bir tenceredir.

ÇAMAŞIR LEĞENİ: Bağ leğeninin küçüğüdür. Çamaşır yıkamak için kullanılan bakır bir kaptır.

KİTAP BAŞINA GİT!

ÇAY KAZANI: iki tarafı kulplu, altı düz büyük kazandır. Düğünlerde keşkek pişirmeye, bağ bozumunda üzüm şırası kestirmeye, normal günlerde su kaynatmak için kullanılan dövme bakırdan kazandır.

EKMEK TAHTASI: Ev ekmeği açmak, börek yufkası, mantı yapmak için kullanılan, bütün kütükten ayakları oyularak yapılmış oturma sofrası.

EL LEĞENİ: Yemeklerden evvel ve sonra el yıkanırken dökülen su bu kaptan toplanırdı.

KİTAP BAŞINA GİT!

ERSİN: Baklava, yufka, börek hamurlarını kesmek için kullanılan demirden yapılmış, alt kısmı keskin üçgen, yedi santim genişliğinde el tutması için sapı da demirden yapılmış alet.

GÜĞÜM: Su koymaya yarayan, testi biçimli, kapaklı bakır kap.

KİTAP BAŞINA GİT!

HAMUR LEĞENİ: Hamur yoğrulmasında kullanılır. Her ebatta ve hazırlanacak hamurun azlığı veya çokluğuna göre büyük veya küçük olur. Daha önceleri çam ağacından oyulmuş hamur tekneleri vardı.

HELKE: Su koymaya ve mutfakta su bekletmek için üzenimden kulplu bakırdan yapılan ve çoğunlukla için kalaylattırılan kap.

KİTAP BAŞINA GİT!

HELVA KAZANI: Yemek tenceresi büyüklüğündedir. Yalnız altı yarım kürevaridir. Altının kürevari olması; helva unu yağla kavrulurken meyanesi kolay karışması için kolaylık sağlar.

İBRIK: El yıkamaya ve abdest almaya mahsus kulplu ve memeli sürahi biçiminde kap.

KİTAP BAŞINA GİT!

İLİSTİR: Bakırdan yapılmış sulu pişirilen yemekleri, pişirilmiş veya çiğ salçalık domates ve biberi, kuşburnu gibi süzmeye yarayan kalaylı kap.

İTEĞİ: Yufka ekmek yapılırken, ekmek tahtasının altına serilen sergi. Un ve uğranın etrafa saçılmaması için kullanılır.

KAHVE CEZVESİ: Kahve pişirmek için kullanılan bakır küçük kulplu kap.

KIRBA: deriden yapılmış su kabı

KULAKLI: Bir nevi kapaklı olup, kabın ateş üzerinden kolay alınması için, iki tarafında kulpları vardır. Mıhlama kapaklısı denir.

KİTAP BAŞINA GİT!

KUŞHANE: Silindirik şeklinde tenceredir. Su ısıtmak içinde kullanılır.

KUZU KAZANI: Bütün bir kuzunun pişirilecek büyüklükte olan kulplu orta boy yemek kazanı

KİTAP BAŞINA GİT!

KÜPELİ KAZANI: Kuzu kazanı büyüklüğünde olur. İki tarafında kulpları bulunduğu için küpelî kazan denilir. Bu kazanda daha çok süt pişirilmeye yarar.

MANTI MASAFI: Börek masafından biraz daha küçük, kenarları diğer masaflardan biraz daha düşüktür

KİTAP BAŞINA GİT!

MARŞAPA: Su içmek için bakırdan yapılan su bardağı

OKLAĞ VE OK : Ekmek açmak için ağaçtan yapılma merdane. Uzun ve ince oklağı. Oklağı daha çok baklava açmak ve baklava büzdürmek için kullanır.

SACAYAĞI: 20 santim yüksekliğinde üç ayaklı olarak yapılan, ateşin rahat yanması ve üzerinden kullanılacak kap konması için demirden yapılan bir gereçtir. Kullanılacak kap büyüklüğünde olabilir. Her evde bir iki adet çeşitli büyüklükte bulunur.

KİTAP BAŞINA GİT!

SİNİ: Divan siniside denir. Yemek sofrası olarak kullanılan,altına özel ağaçtan veya demirden açılın kapanır seyyar ayakları bulunur. Sini bu ayakların üzerine konulur etrafında bağdaş kurularak 8-10 kişi yemek yerdi.

SAHAN: Yemek konulmaya mahsus her boyda bakır tabaktır. üzerleri çoğunlukla kapaklı olup,kalan yemeklerin içine yada;yemek sunulana kadar sinek ve toz girmesin diye üzerleri bu kapaklarla örtülür.

KİTAP BAŞINA GİT!

SAPLI SÜZGEÇ: Pekmez ve reçel yaparken kazanın üstünde biriken köpüğü almaya yarayan uzun saplı ve delikli bakırdan yapılmış süzgeç

SÜT KAZANI: Süt pişirilen tencereye denirdi.

SÜT LEĞENİ: Fazla dergin olmayan evde sağılan süt pişirilerek kaymağı alınmak için kullanılırdı.

KİTAP BAŞINA GİT!

TAVA: Kullanım amaçlarına göre ad alırlar. Kızartma işlerinde kullanılan Yağ tavas, mayalı tavas gibi.

TESTİ: Pişmiş topraktan bir su kabıdır. Çam ağacından da yapılan bardak denilirdi (bak bardak)

KİTAP BAŞINA GİT!

ÜZÜM OLUĞU: Çam kalasların birleştirilerek istenilen büyüklükte yapılır. Eskiden bağı olan bütün evlerde bulunurdu. Bazen Araba ile bağa götürülür ve bağdan toplanan üzümler doldurularak eve götürülürdü. Oluk içine konulan üzümün üzerine pekmez toprağı konularak çiğnenir oluk kapağı açılarak sıra dışarıya alınarak kaynatılırdı. Fotoğraf : **Hasan İNAL**

YAYIK: Sütten yağ çıkartmak için kullanılırdı. Evde sağan muhakkak eski evlerde bulunurdu. Sağdıkları sütten içer. Peynir yapar yoğurt yapar ve fazlasından yağ çıkartır, çökelek yaparlardı. **Hasan İNAL**

KİTAP BAŞINA GİT!

YEMEK KAZANI:(TENCERE) Bakırdan olup;yapılacak yemeğin çokluğuna göre her mutfakta birkaç tane bulunurdu.

ÇORUM GELENEKLERİ

DOĞUM

Çorum'da doğum olayına çok önem verilir. Hamile kadının karnının sivriliği erkek, yaygınlığı kız doğrulacağı ile yoğrulur. Hamile kadın göğsüne süt geldiğinde bir bardak suya sütünden bir damla damlatılır, süt dağılmazsa bebeğin erkek, dağılırsa kız olacağına inanılır.

Doğum yapan kadın loğusa yatağında yatar. Doğan çocuğun göbeği kuruduktan sonra saklanır. Çocuklar kır günü geçmeden dışarıya mecbur kalınmazsa çıkarılmazlar. Kırklanan çocuklar dışarıya rahatça çıkartılır. İlk altı ay tam kundağa sonra ise yarım kundağa belenirler. Kundak içine konulan temiz toprağa öllük adı verilir.

KİTAP BAŞINA GİT!

BEŞİK KERTMESİ

Akrabalar arasında ya da samimi arkadaşlar arasında çocukları beşikte iken nişanlanırlar. Bu tören çoğunlukla şöyle yapılırdı:

Evlatlarının ileride evlenmelerini isteyen aileler bu işe karar verince; erkek çocuğu ve kız çocuğunun anneleri çocuklarının beşik kertmesi için akrabalara ve yakın olarak görüştükleri kadınlara haberciler (okuyucu) göndererek bilgi verirler.

Erkek çocuğunun annesi; gelini olacak olan kız çocuğunun beşiğini ve ipekli takımını yapmakla görevli olurdu. Ayrıca; bir altın Maşaallah ve lira ya da, ailenin maddi durumuna göre daha da büyük olan beşibiye de takı olarak alınır, bu altın nazarlığa takılarak gelin kızın beşiğine takılırdı. Gelin kızın yaşına göre de yiyecek alınması da ihmal edilmezdi. Kız tarafının anne ve kardeşlerine de giyecek hediye olarak alınır, bu hediyeler gelin kızın evine iki çocuğu da tanıyan güvenilir bir kadın ile gönderilirdi. Hediye getiren kadına da kız çocuğunun annesi bahşiş vererek onun gönlü hoş edilirdi. Kız evine bu hediyelerin gittiğinin akşamı davetliler ve erkek evi kız evinde yemek yerler. Yemeğin masrafını erkek evi çeker. Yemekler yenilince bir kadın

hoca ya da başı bozulmamış (kocası sağ) çocuklu bir kadın erkek evinden gelen beşiği oturdukları yere getirir. Beşiğin içinde bulunan ipekli giysi kız çocuğuna giydirilir, beşikle beraber gelen altın ve nazarlık nüshası takılırken bu görevi yapan hoca veya kadın kendine mahsus makamla şu ilahiyi okur:

Seyrettim Muhammed'i gördüm nurlar içinde,
Ümmetin haktan diler söyler kundak içinde,
Bağlamışlar elini kimse bilmez halini,
Zikre varmış dilini, şeker kundak içine.
Doğuran ana hayran, melekler sana seyran,
İki cihanda bayram, yatar kundak içinde.
Rıdvan Melek geldi, yüzüne nurlar vurdu.
Adını Muhammed koydu, yatar kundak içinde
Has inciden dişleri, siyah nurdan kaşları
Miski amber kokar kundak içinde
Sekiz Cennet benzerdi, Huri kızlar güzeldi
Kaşına Taha yazıldı, okunur Kur'an içinde

İlahinin bitiminde hazırlanmış olan şerbetler içilir, böylece beşik kertmesi denilen nişan töreni bitmiş olurdu. Kız eve bu merasimden sonra çeşitli çerezler ikram eder, kadınlar kendi aralarında eğlenirlerdi.

KİTAP BAŞINA GİT!

Hayırlı olsun, mürüvvetini görün temennileri ile gece biter, dağılırlardı.

İki tarafın büyükleri bundan sonra birbirlerine dünürüm diye hitap ederler, bayramlarda kız evine çeşitli giyecekler ve yiyecekler gönderilir ayrıca da Kurban Bayramına da kız evine kurbanlık bir koç yollanırdı. Kız evi de damatlarına çeşitli giyeceklerle mukabelede bulunurlardı.

Beşik kertmesinde iki taraf verdikleri bu karardan ahlaki durumlar hariç hiçbir şekilde ayrılmazlardı. Aileler çocukları belli bir yaşa gelince de düğünlerini yaparlardı.

BEŞİK GÖTÜRME

Yeni Doğan bebeğin 40'ı çıktıktan sonradan, beş aylık zaman dilimi arasında Kız evi tarafından bir merasimle götürülmesidir.

Beşik siparişi verilir, içi için yatak doldurulur, yorgan göbütülür, yatak örtüleri ve diğer kullanacağı eşyalar alınır. Akraba ve eşe dosta haber verililerken doğum yapan kızının evine topluca gidilir.

Her iki taraftan gelen kadınlar toplanınca, önce mevlit okunur, mevlit dualandıktan sonra doğum yapan gelinle çocuk ortaya oturur. Hocalar dua ile anneye mumlarla yakılır ve anneye gelen hediyeler verilir. Çay ile beraber çörek, bisküvi, pasta verilir sonra dağılırlar.

DIŞ BULGURU

Çocukların ilk dişi çıktığında diş hediği yapılır. Gelenlere kaynatılmış buğday, kuru yemiş, yaş meyve sunulur. Gelen misafirler çocuğa hediye getirirler.

SÜNNET DÜĞÜNÜ

Erkek çocukların belli bir yaşa geldiklerinde sünnet olmaları gerekmektedir. Bu yaş erken de olabilir, ailenin durumuna, ikinci erkek çocuğun bulunulup bulunmasına bağlı olarak ta değerlendirilir. Sünnet adı üzerinde olduğu gibi Peygamber Efendimiz SAV. Sünnetlerinden ileri gelmekte olan bir dini vecibedir. Erkek çocuk sünnetçi tabir edilen sağlık memuru ya da doktor tarafından sünnet edilirler.

Sünnet düğünü yapmak isteyen aile önce sünnet olacak çocuklarına sünnet elbisesi, sünnet yatağı hazırlar. Akraba ve dostlarına çocuğun sünnet olacağı günü bildirir. İstenilirse saz takımı tutulur. Sünnet günü sünnet olacak çocuk ile arkadaşları, akraba çocukları. Mahallenin çocukları fayton veya arabalarla şehir turu yaptırılırlar. Hıdırlığa gidip dua ederler. Turdan sonra sünnet yapılır çocuk sünnet yatağında yatar. Sünnet ameliyesi bitince mevlit okunur, istenildiği takdirde yemek verilir. Akraba ve misafirler çocuğa hediyeler vererek sevindirirler. Şimdileri ise hastane veya polikliniklerde sünnet yaptırılmakta ve düğün salonlarında merasimler yapılmakta.

KIZ BULMAK

Bu iş erkek anası için hem zevk, hem de eziyetli bir işti. Evlenme çağına gelen oğlu için hem güzel, hem iyi huylu, hem varidatlı bir kız bulmak bütün anaların dileğidir.

Akrabalarından, yakınlarından, ahabplarından kendi ailesine uygun kız kimde var diye önce düşünülür sonra soruşturulur. Gözünün kestiği kız evine kendi yakın akrabaları ile habersizce ve kız evinin uygunsuz bir zamanı kollanarak gidilir. Bunun sebebi; kız evinin tertip ve düzenini kontrol içindir. Bilgi verilmemesinin ve uygunsuz zamanın aranmasının sebebi de budur. Kız evi, bu uygunsuz zamanda gelen misafiri kabul eder. İçeri giren misafirlere ikramda bulunurlar, hoş beş, havadan sudan konuşulur. Evin gözüken düzeni göz ucuyla kontrol edilir. Kızın annesine ortalıkta gözüken genç kızlar sorulur. Sorulmasının sebebi ise; o evde birkaç evlenme çağına gelmiş genç kız bulunabilmesinden dolayıdır. Müsaade alınıp kalkılırken, bir kaç gün sonra tekrar ziyarete geleceklerini belirterek vedalaşır.

Erkek evi; birkaç gün sonra kız evine oturmaya geleceklerini bildirirler. Kız evi erkek evinin ne niyetle geldiğini bildiği için, kızlarını vermeye niyetleri yok ise sudan bahanelerle erkek evini kabul etmezler.

Kız evi tarafından kabul edilmeme; erkek anasını daha da gayrete getirebilir. Çünkü kız evi naz evidir. Kabul edilmediği eve gider, gelen misafir kız evi tarafından eve kabul edilir; eğer kız bu inatlaşmaya son verirse gelen misafirin yanına çıkar, şayet gelen kimseye gelin gitmeye niyeti yok ise el öpmeye çıkmaz. Bu durumu erkek anası olgunlukla karşılama zorundadır. Kızın çıkması veya çıkmaması ile duruma göre davranır. Kız el öpmeye çıkmamışsa oğluna başka kız bakmak için yollara düşer.

KIZ EVİNİN DÜNÜR DÜŞÜLEN YER HAKKINDA KARAR

Kız evine ikinci kez gelen erkek evi, kız anasının, babaya haber verme durumu hasıl olur. Kız annesi, eşine durumu uygun bir zamanda kızlarına gelen dünürü söyler. Kız evi erkek evini tanıyorsa; karı koca bir değerlendirme yapar. Şayet erkek evi tanınmıyorsa, babaya gelen dünürleri soruşturma yapması gerekmektedir. Baba gerekli soruşturma sonunda eşi ile konuşur. Kızlarını vermeyi düşünürlerse; durumu kızlarına açarlar. Kız da sesini çıkarmaz rıza gösterirse dünür düşene olur cevabı verme kararını alırlar. Kızın ağabeyi, ablası varsa onlara da durum bildirilir. Amca, hala, teyze ve dayı gibi çok yakın akrabalara da durum açılır, onlarında onayları alınır.

Bu arada erkek evi birkaç kere daha kız evine gider, gelir.

KİTAP BAŞINA GİT!

DÜNÜR DÜŞME

Erkek evinini kız evini ikinci ve diğer gidişlerinden sonra, kız evine gitmek için erkek evinin yakın kadın akrabaları toplanarak kız evine giderler. Sohbet esnasında erkek evinden gelenlerden birisi niçin geldiklerini belirtir. Kız evinden büyük dünür gelinmesi için gün istenir. İki taraf için belirlenen günde görüşmek temennisiyle kız evinden erkek evi ayrılırlar.

BÜYÜK DÜNÜR

Kadınlar arasında kararlaştırılan günün gecesi, erkek evinin yakın akrabaları kız evine giderler. Erkek evinin yaşlısı sohbet esnasında Allah'ın emi, Peygamberin kavli gereği kız evinden kızlarını oğullarına isterler. Zaten kız babası kızını vermek taraftarı olduğu için Allah'ın emir ile kızımızı verdik der. Bundan sonra erkek tarafı ve kız tarafı düğün için ne yapacaklarını kararlaştırırlar. Duanın gününü, erkek kadın karışık mı olacağı gibi konuları konuşurlar. Nişan günü ve düğün günü içinde karar alırlar.

DUA

Kararlaştırılan gün Perşembe akşamına getirilmeye dikkat edilir. Erkek evi kız evine, şeker, şerbet ,kahve, çerez gibi yiyecekler yollar. Kız evinin akrabaları yatsı namazından önce veya namazdan hemen sonra kız evine toplanırlar.

Erkek evi önce bir hoca tembih eder, akrabaları ve tanıdıkları gidileceği günü bildir. Erkek evi taraftarları erkek evinde yatsı namazından sonra toplanarak hep birlikte kız evine giderler. Kahveler içilince, sözü sohbeti belirli bir kişi hocanın önüne gelerek; falancanın kızını, falancaya hal mahal ve münasip gördük sizden hayır dua bekliyoruz der. Kız evinin yaptırdığı şeker hocanın önüne konulur. Hoca dua eder, herkes âminlerde bulunur. Dua sonunda hocanın önünde bulunan şeker bir kişi ile damat evine gönderilir. Damat bu dua edilmiş şekeri getirene bahşiş vererek onu memnun eder. Kız evinde duadan sonra şerbet ya da kararlaştırılan meşrubat damat evinden gelen çerezlerle verilir. Sohbet ve içecekler içildikten sonra kız ve erkek evlerine hayırlı olması temennileri ile kız evinden ayrılırlar.

Duadan birkaç gün sonra erkek evi büyük bir baklava tepsisini kız evine gönderir. Kız evi de karşılık olarak bir tepsi kurabiye gönderir. Baklava ve kurabiye akrabaya ve yakınlarla dağıtılır.

KİTAP BAŞINA GİT!

OKUYUCU ÇIKARTMA

Nişan ve düğünü bildiren okuyucu çıkartma ayrı bir merasime tabidir.

Okuyuculuk yapacak kişi ekseriyetle fakir kişilerden seçilir. Okuyucu olacak kadın sabahleyin eve buyur edilir. Önüne yumurta ve bal veya pekmez konulur. Okuyucu kadın yumurtayı yemesi sıkıntıya, tatlı yemesi ferahlık ve tatlılığa işarettir. Erkek evi kız eviyle önceden anlaşarak kız evinden birkaç gün önce okuyucu çıkartır. Okuyucuyu erkek evinin davetlilerini dolaştıktan sonra, aynı şekilde kız evininin davetlilerini de davet eder. Aynı şekilde kız evinin davetlisi de erkek evinin davetlilerini ayrıca davet eder.

Okuyucunun davet ettiği ev sahipleri, azdan çoktan okuyucuya bahşiş vermekle yükümlüdürler.

Okuyuculuk bu devirde kalkmış durumdadır. Davetiye bastırılıp, akraba yakınları tarafından dağıtılmaya başlanmıştır.

KINA GECESİ

Nişan gününden bir gün önce ikindiden sonra; erkek evi tarafından ziynetler, çamaşırlar, elbise ve ayakkabı ile davet edilenlere yetecek kadar şeker kız evine gönderilir. Kız evi bu hediyeleri getirenlere bahşiş verilerek memnun edilir.

Bu hediyelerin arkasından akşam namazından sonra erkek evinden üç beş kız ve yeni gelin yanlarına çerez olarak leblebi, kuru üzüm, fındık, ceviz, incir, akide şeker, içde, pestil, köme gibi yiyeceklerle ve kına ile kız evine gelirler. Nişanlanacak kız da yakın akranlarını ve akrabalarını eve çağırır.

Yatsı namazından sonra erkek anası, akrabadan yaşlı kadınlar ve misafirler ile, kızın anası bir odada otururlar. Damadın kız kardeşi varsa gelin kızı giydirmeye kalkar, damadın kız kardeşi yoksa erkek evinin yakın akrabalarından bir kadın gelin kızı giydirir ve donatırlar. Giydirilen gelin kız hocaların eşliğinde kayınvalidenin önüne getirirler ve kızın anası ağzından şu deyişi söylerler:

Baban çarşıya vardı mı ola?
Mes pabuç, aldı mı ola?
Kızımın satıldığını bildi mi ola?
Fadimem kınan kutlu olsun.
Koro olarak:
Bindiğin at etli olsun,
Verdiğin yer kutlu olsun.
Derler. Sonra gelin kızın ağzından şu deyişi söylerler:
Anam yayık yayar mı ola?
Tepsiye koyar mı ola?
Kızım diye anar mı ola?
Fadimem kınan kutlu olsun!
Koro olarak:
Bindiğin atlar etli olsun
Vardığın yerler kutlu olsun!

Derler. Kayınvalide gelin kızın başına oyalı bir yazma örterek sağ avucunun içerisine bir altın lira koyar ve ıslatılmış kına koyarak avucunu kapatır. Diğer eline de kına yakıldıktan sonra misafirler de ellerine kına yakarlar. Bir miktar kına erkek tarafına götürülüp gece damada verirler. Kına çoğunlukla damadın sağ serçe parmağına yakılır. Kına kız evinden çıkartılmadan önce kız evinin aldığı lamba yakılır kına ile yanarak erkek evine getirilir.

NİŞAN

Nişandan birkaç gün önce geline beşi bir yerde, altın saat, altın kordon, altın kemer, altın yüzük, elmas kaşlı yüzük, küpe, bilezik, gerdanlık, ipekli iç çamaşır, nişan elbisesi, ayakkabı alınması gerekenlerdir. Alınan bu ziynetler gelinin külliyyatı teşkil eder. Külliyyat bir gün önceden davetlilere yetecek kadar şeker külliyyat bir bohçaya konulur. Bohça güzelce süslenerek kız evine gönderilir. Külliyyatı getirene muhakkak bahşiş verilir. İkinci üzeri erkek evinin misafirleri erkek evinde, kız evinin misafirleri kız evinde toplanırlar.

Erkek evinin misafirlerinin getirdikleri hediyeler toplanır. Misafirler hep beraber kız evine gidilir. Erkek evinin görünmcesi varsa gelini görünmce giydirir. Görümce yoksa erkek tarafından bir yakın kadın gelin kızı giydirir. Gelinin başına bir yazma örterler. Gelin kız giydirilince odaya kadın hocalar davet edilir. Mumlar yakılır ve hocalar ilahi söyleyerek gelin zengin bir kadının eşliğinde misafirlerin bulunduğu salona girerler. Gelin kız kayınvalidenin önünde diz çöker, hoca kadın mücevherat kutusundan çıkarttığı altın yüzüğü okuyucu kadına verir. Okuyucu kadın damattan altın yüzük diye bağırır ve misafirlere gösterir. Yüzüğü hocaya verir hoca da yüzüğü gelinin parmağına takar. Diğer mücevherat tek tek aynı şekilde takılır. Erkek evinin misafirlerin

KİTAP BAŞINA GİT!

saçları (hediye) ayrı ayrı bağırarak gelini donatır. Takı işlemi bitince gelin ayağa kalkar. Hocalar şu ilahiyi okur:

O ise dosttur,
Hakkı görmektir kastı,
Melekler kadem bastı
Şerbetin mübarek olsun.
Bu bir sırdır bilinmez
Cahiller bunu bilmez
Görmeye doyum olmaz
Şerbetin mübarek olsun
Derviş aşkından tadalım
Bir nidadır edelim
İzin verin gidelim
Şerbetin mübarek olsun.

Gelin kız ilahiler bitince hocalardan ve kayınvalideden başlamak üzere bütün yaşlıların elini öperek bir köşede ellerini göğsünde ayakta bekler. Hocalar el öpmeleri bittikten sonra dua ederler, herkes âmin der. Kız tarafından birkaç gelin kurdelelerle süslü şerbet tepsisini ortaya getirerek misafirlere dağıtırlar. Nişan bu surette biter. Çoğunlukla nişan törenlerinin sabahı resmi nikâh kıyılır. Nikâha erkek evinden ve kız evinden davetliler bulunur.

GELİN KIZ HAMAMI

Kız evi tarafından düzenlenen bir törendir. Gelin kız ve genç kızlar ile kız tarafının kadın akrabaları düğünden birkaç gün önce; yada baş örme gününün gündüzünde topluca hamama giderler. Hamamda gelin kızı yakınları sıra ile yıkayarak su dökerler. Hamama getirilen yiyecekler hamamın göbek taşında neşeli olarak yenilir, türküler söylenir, gelin kızı eğlendirirler. Buradan gelin kızı evine bırakarak dağılırlar.

GÜVEY HAMAMI

Düğün günü sabah kahvaltısından sonra, damat sağdııcı ile beraber hamama giderler. Hamama damadın arkadaşları ile akraba erkekler de gidebilir. Damat yıkandıktan sonra, sağdıçla beraber biraz dolaşırlar. Hıdırlığa giderek ziyaret yapılır. Sağdıç evlenmiş kişiden olur. Damada gerdekte ne yapması gerektiğini anlatır. Beraberce eve dönerler. Damat damatlığını tekbirle giydirilir. Sağdıca da takım elbise giydirilmesi adettendir. Damat tıraşı berber tarafından yapılır. İkinci namazından sonra gelinin şahitleri ile beraber namaz sonunda cemaat dağıldıktan sonra dini nikah kıyılır. Nikâhta çok yakın akrabalarından birkaç kişi bulunur. Bazen istenirse nikah kına gecesinden önce de kıyılmaktadır.

BAŞ ÖRME

Gelin kızın evinden çıkacağı sabahın akşamı erkek evinden gelen kayıvalide ile yakın akrabalar ile misafirler ve kız evinden olan kadın misafirlerle yapılır. Aynen kına gecesi merasimine benzeyen işlemler yapılır. Gelinin eline kına yakılırken şu deyiş söylenir:

Çattılar ocak taşını
Vurdular düğün aşını
Yarenim kız gelin oluyor,
Yüreğim düğüm oluyor.
Bacamızı günden yana deldiler,
Evimize koyun gibi doldular,
Annemin elinden kızı aldılar,
Yüreğime düğüm oluyor.
İndim yolun kıyısına,
Bindim atın iyisine,
Çağırın kızın dayısını,
Yüreğime düğüm oluyor.

Diye gelin kızı ağlatırlar. Gelin kızı alıp bir odaya götürürler. Yatağa oturtularak üzerine bir yorgan örterler. İki tarafın yakın olmayan misafirler gidince kalanlara çerez çıkartırlar. Çerezler yenilir, bir müddet sonra gelin kızı getirirler. Gelin kızın sağında ve solunda birer gelin olmuş kadın ile birer kız bulunur. Gelin olacak kızın

ayaklarına kına yakılır. Gelin kız ile birlikte iki yenge de aynı yatakta yatarlar. Yengeler gelin olmuş genç kadınlardır. Gelin olacak kıza gerdek gecesi nasıl davranacağını öğretirler. Sabahleyin kahvaltı edilince gelin kız yengeler tarafından süslenerek gelinliği dualarla giydirebilirler. Başına duvağı örtülür. Bu duvak ancak damat tarafından açılır.

DÜĞÜN YEMEĞİ

Düğün yemeği erkek evi tarafından yedirilir. Ailenin durumuna göre bir hafta, üç gün ya da gelinini indiği gece yedirilir. Gelinin indiği gece muhakkak mevlit okutulur. Çorum Merkez ilçede masada yaz mevsiminde salata, ayran, karpuz, kavun. İlkbahar mevsiminde turşu, ayran bulunur. İlk önce düğün çorbası denilen katıklaş, arkasından et yemeği, su böreği, baklava gelir. En son olarak pilav sunulur. Yemekten sonra sofraya duası yapılır, mevlit dinlemek istemeyen cemaat dağılınca hocalar mevlit okurlar.

GELİN ALMA

Eskiden gelin alayı atlarla yapılmış. Sonraları faytonlarla, şimdi ise gelin alayı otomobillerden meydana gelen konvoyla yapılmaktadır. Öğlen namazından sonra gelin almaya gidecekler varsa araçları ile erkek evinde toplanırlar. Gelinin bineceği araba süslenir ve öne geçer. Birkaç araba boş olarak konvoyda bulunur. Birde çeyizi getirecek kamyonet bulundurulur. Konvoyun sonunda üstü açık bir arabada, davul ya da çoğunlukla saz takımı bulunur. Konvoy kornalar çalınarak en kestirme yoldan kız evine varırlar. Kız evine yaklaşırken gelin konvoyun geldiğini bildirmek için kornalara hep birlikte basarlar. Bu sırada kız evinin akrabaları kızlarını çıkartmak için kız evinde toplanırlar. Erkek evinden gelecek misafirlere sunulmak için kolonya ve şekeri eli yatkın bir gence verirler, gelen konvoydaki araçlara bağlanmak için şifonlar yada yazmalar da başka bir gençte olur.

Gelin konvoyu; gelin kızın evinin önünde durur. Saz takımı araçlar durunca çalmaya başlar. Gelini almaya gelen erkek tarafının yakınlarından birkaç kadın içeriye girer. Araçlarda bulunanlar inerler. Kapının önünde birkaç sandalye bulunur. Buraya kız almaya gelen misafirler oturur. Araçlarından inen misafirlere kolonya ve şeker ikram edilir. Bu arada şifonlar her araca bağlanmak için araç sahiplerine verilir.

Gelin evinde ise bu sırada gelin kızı almaya gelenlerden gelinin çeyizini vermek bahşiş talep edilir. Anlaşma sağlanır ve çeyiz teslim alınır. Gençler çeyizi getirilen kamyonete yüklenir. Kız artık evden çıkmak üzeredir. Kızın akrabaları kız ile vedalaşmak için sıraya girerler. Amcalar, dayılar, enişterler sıraya girerler. Gelin kız el öptükçe kızlarına güçlerinin yettiği kadar para verirler. Gelinin erkek kardeşi varsa gayret kuşağı denilen kuşağı kardeşinin beline kuşandırır. Gelinin erkek kardeşi yoksa bu kuşağı babası takar.

Erkek evinden gelenlerle beraber, kızın yengeleri evden çıkarken evin kapısı eşiğinde dururlar. Erkek evinin getirdiği hoca kısa bir dua okur, bütün bulunanlar amin derler.

Gelin arabaya binince konvoy hareket eder. Şehir içinde ilk önce Hıdırlığa uğranır. Gelin ve konvoydakiler araçlarından inerek burada da kısa bir dua yapılır. Tekrar araçlara binilerek şehir turu atılır. Konvoyun önü çocuklar tarafından kesilir. Gelin arabasında bulunan kayınpeder çocuklara zarf içerisinde para verir. Dolaşma bitince araçlar erkek evinin önünde durular. Şimdi ise pek çok gelin indirmede araçlar düğün salonuna gidiyorlar.

Gelin araçtan inince ayağının önünde bir çömlek kırarlar. Hoca tekrar kısa bir dua yapar. Gelin eve

girerken yere konulan bir koyun postuna bastırılır. Bu sırada kayınpeder gelinin başından bozuk paralar saçar. Gelin eve girince, büyük, küçük çocuk demeden herkesin elini öper ve zivaf odasına kendisi ile kız evinden gelen yengelerle girerken kucağına bir erkek çocuğu verilir.

Gelin erkek evine girince şu deyişler söylenir:

Gelin geldi evimize
Şenlik olsun yöremize
Bir tanecik oğlumuza
Hoş geldin allı gelin
Gelinin giydiği atlas
Atlasa iğneler batmaz
Güveyi kimseden korkmaz
Hoş geldin allı gelin.

Gelin ile kız evinden gelen yengelerle beraber damat gelene kadar odada bekler. Damat gelince yengeler odadan çıkarak kız evine müjde vermeye giderler.

GÜVEY GERDEK GECESİ

Akşam yemeği sonunda, yatsı namazına kadar mevlit okunur. Damat ve arkadaşları, bazen mevlit bitmeden, çoğunlukla da yatsı namazından sonra damadı gerdeğe şakalaşarak sokarlar. Kapıdan girerken damadın sırtına yumruk atılır, sağdıcin bir görevi de damadı bu yumruklardan korumaktır. Ne kadar dikkat edilse de damat birkaç yumruk yemeden gerdek odasına giremez. O gece evde sadece görmüş, geçirmiş bir kadından başka kimsenin bulunması doğru sayılmaz.

Damat odaya girince; gelinin duvağını açmak için geline bir takı takmak zorundadır. Buna yüz görümlüğü denilir. Gelin bu takıyı, ya da ileride yüz görümlüğü için alınacak takının sözünün almadan yüzünü açmaz. Duvak açılınca damat ve damat iki rekât şükür namazı kılarlar. Rablerine dua ederler. Damatla gelin o gece sabaha kadar uyumazlar. Sabahleyin yengeler gelerek gelin yatağını düzeltirler. Durumu kız evine haber verirler. Damadın kız kardeşi geline banyoda boy ab desti aldırır. Görümce yoksa damat evinin bir yakını bu görevi üstlenir. Damat ise sağdıci ile beraber hamama gider. Hamamdan çıkınca damat bir tuhafiyeden bir beyaz, birde siyah makara ipliği ile iğne alır ayrıca geline bir çift terlik alarak eve sağdıçla gelirler. Sağdıç eve girmez, işine döner.

KİTAP BAŞINA GİT!

Kayınvalide, kayınbaba, kayın, görümce varsa evin diğer gelinleri damat hamamdan eve gelince girerler. Damat ve gelin babanın, annenin ve büyükse kardeşlerinin ellerini sıra ile öperler. Kayınbaba geline hoş geldin altını takar ve konuşması için soru sorar. Gelin kız kayınbabasına çok kısık bir sesle cevap verir. Kısık sesle cevap vermesine gelinlik yapıyor denilir. İsterse kayınbaba gelinine normal konuşması için müsaade verebilir.

Bu merasimler bittikten sonra kahvaltı sofrasına hep birlikte oturulur. Servisi yeni gelinin yapması beklenir. Artık oda o evin yeni bir ferdi olmuştur.

SAÇI

Gerdek gecesinden sonraki gün; eş, dost kadınları gelin kızı görmek için düğün evine gelirler. Düğünde hediye getirmeyenler hediyelerini takdim ederler, buna saç denir.

RAMAZAN AYI

Ramazan Ayı girmeden önce bütün ev baştan aşağıya mübarek günler için temizlenmeden kadınlar tarafından Ramazan ayı boyunca yenilecek yiyecekler ve içecek ile ilgili hazırlıklar imece usulü ile hazırların sofralarımızın baş yemeğe mantılar hazırlanır. Ayrıca hamur aşısı için hamur kesilir ve kurutulur, hoşaf içinde eğer mevsimi dışında ise kurutulmuş meyveler zaten mevcuttur, eğer mevsiminde ise taze olarak bağlardan toplanarak masalarda iştah kabartan çeşniler olarak hazırlanırlar.

MUKABELE

Ramazan Ayında kadınlar tarafından Ramazan ayı boyunca Kur'an-ı Kerim okuyacak bir hoca hanım bulunur. Konu komşu ve akraba kadınlar okunan Kur'an-ı Kerim'i kendi Kur'an-ı Kerimlerinde sürerler. Hatim tamamlanınca bir kadın mevlidi okunarak hatim dualanır.

RAMAZAN BAYRAMI

Bayram hazırlıkları Kadir gecesinden sonra başlanır. Evin hanımı bütün evi bayram için hazırlar. Börekler, baklavalar hazırlanır. Arife Günü Mezar ziyaretine gidilerek, dualar edilir. Bayram sabahı erkekler kalkınca ağızlarına bilhassa tatlı olarak birkaç lokma alarak Bayram Namazına giderler. Bayram Namazı kılındıktan sonra kahvaltı yerine Bayram Yemeği yenilir. Küçükler büyüklerin elini öper, harçlıklarını alırlar. Bütün aile bayramlaştıktan sonra büyük akrabalara el öpmeye gidilir. Sonra da yakın konu komşuya gidilir.

KURBAN BAYRAMI

Bayram'a bir ay kala Hac Görevini yapmaya gidenler uğurlanmış olur. Evde bir telaş başlar. Evin beyi Kurbanlık almak için araştırma yapmaya başlar. Beraber kestiği akrabaları varsa onlarla kesmek için kurbanlık almaya çalışırlar. Bayrama on on beş gün kala çoğunlukla kurbanlıklar alınmış olunur. Her ev kendi bütçesine göre kurbanlık alır.

Evin hanımı yine bayram temizliklerini yapar, Arife günü mezar ziyaretine gidilir. Bayram sabahı erkekler Bayram Namazına aç olarak giderler. Kendi kurbanını kesebilen evin erkeği kendi kurbanını keser. Kendisi kesemeyen ise çoğunlukla tembihli kasapları vardır. Kasap geç gelmeyecekse kesilecek kurbanı beklerler.

Kurban etinden bir kavurma ile kahvaltı yapılır. Bayramlıklar giyilir. Küçükler büyüklerin ellerini öper, harçlıklarını alırlar. Yakın büyük akrabalar ziyarete gidilir.

HAC MERASİMİ

Hacca gitmeyi düşünen şahıs, hüsnü kalp ile tövbe ederek hac farzını yapmaya niyet eder. Küsülü olduğu kişiler varsa onlarla barışmaya çalışır. Kin ve nefret duygularından arınmaya çalışır. Borçları varsa öder. Alacakları varsa usulü dairesinde ister, vermeleri için zorlamaz. Alamayacağına kanaat getirirse borçluyu af eder. Çoluk çocuğunun gönlünü alır. Herkesle helalleşir. Bu davranışları ile hacı adayı olduğunu duyurmuş olur.

Akrabalar ve dostları hacıların sefere çıkmasına bir ay kalarak hacı evine ziyarete gelmeye başlarlar, usulü dairesinde hediyeler götürülür. Daha önce hacca gitmiş kişilerden sohbet esnasında bilgi alınır. Hac organizasyonunu yapan kurum veya kuruluş tarafından, mübarek yerlerde neler yapacakları, nasıl davranacakları, nasıl giyinecekleri hakkında malumat alırlar, kurs görürler. Hac farzı esnasında bilmedikleri duaları öğrenmeye çalışırlar. Yakın akrabaları hacı adaylarını sıra ile akşam yemeğine davet ederler. Hacı adayını bu davete icabet eder.

Hareket gününden birkaç gün önce hacı adayını evinde yemekli kadın mevlidi okutur. Hareket günü yakın akraba, eş, dost hacının çıkacağı saatten önce hacı adayının evine gelirler. Hacı adayını evinden çıkmadan iki rekat sefer namazı kılarak yolunun kolay ve açık olması için dualarda bulunur. Hacı adayını evinden alarak hac

kafilesinin bulunduğu yere götürürler. Bineceği vasıtaya yerleştirirler.

Organizasyonu yapan kurum topluca bir merasimle dualar yaparak hacı kafilesini uğurlarlar.

Hacıların döneceği gün belli olduğundan, hacı olan şahsın evinde akrabalar arasında bir yemek verilir. Mevlit okutulur, tebrikler kabul olunur. Eş, dost hacı evine gelerek hacı olmasını kutlarlar. Gelen misafirlere Zemzem ile hurma ikram edilir. Hacı olan kişi, hacca gitmeden önce hediye getirenler için getirdiği hediyeleri hazırlar ve hediyeleri dağıtır.

KİTAP BAŞINA GİT!

ÇORUM VE ÇEVRESİNDE GİYİM KUŞAM

ABANİ:

Sarımtırak bir kumaştır. Kavuk için kullanılır. Çorum'un dindar kesimi kullanırdı.

ACEM ŞALI:

Renkli, çizgili ve desenli kumaş.

ALIÇ ALTINI:

Buna göbek destesi de derler. Bu takıda alın altını gibi bir bez üzerine dizilir. İki santim kalınlığında iki bez parçası alınır. Bu bezlerin iki ucuna kopça dikilir. Yirmi denilen altınlar bu bezin üzerine tutturulur. Takma biçimi ise, bir ucu alın altına tutturulur, diğer ucu da göbek üzerinde birleştirilir. Boşlukta kalan kısmı meme üzerinden geçmesine dikkat edilir.

ALIN FESİ:

ALIN FESİ:

Buna alınlıkta denilir. İki parmak enliliğinde bürümcekten, canfesten yahut kadifeden bir kordela, şerit olup; üzeri renkli ibrişim ve simle işlenir, süslenir. Üzerine dikilmiş, onluk veya beşlik altınlar, fesin altına gelecek gelen kıyısına dikilir. Bunun üzerine düz kıvrak çeki çekilir. Bunların üzerine de altın, elmas veya inciden yapılmış top, kusta iğne denilen süsler sokulur.

KİTAP BAŞINA GİT!

ARKALIK:

Bakınız: Mevbez.

ASKI ZİNCİRİ:

Gümüşten, beşi bir yerde büyüklüğünde yapılır. Bir nevi maşallaktır. Gümüş olanların üzerindeki yazılar altın yaldızıyla parlatılır. Altından da yapılanları vardır. Alın takısı olarak kullanılır

ATLAS:

Ön yüzü parlak ince esvaplık kumaştır. Al, mavi, yeşil, sarı olmak üzere düz renkli olur. İncesi, kalını bulunur. İncelerinden; orta halli ailelerde gelinlik, oğlan çocuklarına sünnelik entari, genç kadınlar ve delikanlılar için şalvar yapılır. Atlas sertçedir ve el ile eğildiği zaman kendine has bir hışırtı çıkartır. Çorum'da bulunan çeşitleri şunlardır: Sırmalı, karlı, buzlu, mandal iye, kron atlasları.

AYNALI FİSTAN:

Kuşak kısmı vücuda oturan, arka tarafı ve eteği büzgülü, bele oturan fistan çeşididir. Gümüş kemer takı olarak bele takılır.

BAĞLAMA ŞALVAR:

Bacakları kapatmak için giyilir. Her çeşit kumaştan ve donluktan gayet geniş olarak yapılır. Şalvar boyu kullanılanın boyundan 30 santim uzun dikilir. Yukarı kısmı bezeklidir, bezekten kaytan geçirilir bele bağlanır. Alt kısmının topuk hizasına beldeki bezekten daha enli bezekler konulur. Bu bezeklere kaytan geçirilerek paçalar baldıra bağlanır. Artan kısımlar yere doğru kıvrılarak bezekler kapatılır.

BAL KAYMAK:

Çorum'da dokunan bu beze ev bezi de denilir. Ekseri don, gömlek, çarşaf ve peşkir yapılır.

BEŞLİK (BEŞİBİYERDE):

BEŞLİK (BEŞİBİYERDE):

Gramsiyenin büyüğü beş altın değerinde altın.
Buna beşibiryerde de denilir.

BİLEK: (Künthe inci)

BİLEK: (Künthe inci)

Boyna takılan 25-30 sıra has inci

KİTAP BAŞINA GİT!

BİLEZİK:

Kadınların kol kısmına taktıkları altın veya gümüşten yapılan süs halka veya bağlamalı kolluk. Çorumda tanınan bilezik çeşitleri şunlardır: telkari, paftalı, arpalı, burmalı. Son zamanlarda da Trabzon işi tel altın bileklikler ile gümüş kaplamalı kalın bilezikler de bulunurdu.

BİNDALLI:

BİNDALLI:

Genellikle mor, kırmızı kadifelerden yapılır. Ayakların üzerine kadar uzanan bir boy elbisedir. Beli kesiksiz belden vücuda uygun, belden aşağısı eteğe doğru çan şeklindedir. İsteğe bağlı olarak arka etek, ön eteğe göre uzun kesilir. Kollar bol ve uzundur. Yuvarlak yakalı olup önden başın sığacağı kadar açıktır. Etek kenarları dantelle sürdürülür. Altın veya gümüş simle "Deval" denilen motifler işlenir.

BİNDALLI KUMAŞI:

Eski bir kumaş adıdır. İpekli kumaşların, kadifelerin üzerleri krabtan ile iri yapraklar ve dallar işlenir. atlas bindallısı, Kadife bindallısı, Sırmalı bindallısı, Çiçekli ve sırmalı bindallısı gibi çeşitleri vardır.

BOHÇA:

Hamam takımlarını koymak ve sandıkta kullanılmayan elbiseleri ve diğer bezden yapılan çeyizlerin saklanması için gelin kızı ailesi tarafından hazırlanır. Hamam takımlarını koydukları bohça üç tanedir. dış bohça, iç bohça, iç bohça ve yaş bohçası adını alır. dış bohça kadife veya ipek kumaşlardan olduğu gibi diğer kıymetli kumaşlardan yapılır. iç bohça çoğunlukta, uskifeden olur. Yaş bohçası banyoda kullanılan ıslanmış havlu ve çamaşırların konulmasına yarar.

KİTAP BAŞINA GİT!

BUZİLİ:

Gelinlik elbisenin adıdır.

BÜRÜNCEK:

Ham ipekten, pek az miktarda keten ipliği katılarak dokunan yazlık kumaştır. iç çamaşırı yapımında kullanılan bir kumaştır.

CANFES:

Eski ipekli mat kumaşlardandır. Gayet ince ve tek renkli olur, her renkte bulunur. En makbul rengi ise al canfes, mor cengari canfes, damataşı canfes, çatmalı canfes isimleri ile bilinir. Yazlık kadın elbiseleri ve şalvar yapımında kullanılırdı.

CANFOS:

Renkli ipekten desenli kumaştır

CEPKEN:

CEPKEN:

Mavi ve kırmızı çuhadan, sim kordon işlemeli ve dik yakalı olur. omuz üzerinden arkaya doğru iki kanat gibi sarkan kollar bedene arka kol altından omuza kadar dikilerek tutturulur. Zengin halk tabakası yakasız frenk gömleği, bunun üzerine ceket giyilir.

CEKET:

CEKET:

Saltanın bir cinsidir. Bundan daha uzun olur. Kadifeden veya çuhadan yapılır. Önüne tulumba denilen sim işleme yapılır.

ÇAĞŞIR:

Erkeklerin giyildiği bir çeşit şalvara verilen isimdir.

ÇAPRI Kadınların başlarına örttükleri oyalı pullu tülbende verilen isimdir.

KİTAP BAŞINA GİT!

ÇAR:

Sokak kıyafetidir. Bir nevi çarşaftır. Hümayun denilen bezden veya hassadan yapılır. Buna bürümcek veya bürgü de denilir. Beyaz ve siyah olmak üzere iki çeşidi bulunur.

ÇARIK :

Tuz ile terbiye edilmiş büyükbaş hayvanların derisinin sırt kısmından yapılan, burnu yukarıya doğru kıvrık; tek parça olarak, ayak tabanını enine kadar ve parmak üzerleri ile ayak etrafını ve topuğu kapatır ve sırim ile bağlanarak ayağa geçirilir. Yalın ayak ile giyilmeyen bir ayakkabı çeşididir.

ÇARŞAF:

Sokak kıyafetidir. İlk zamanlar beyaz patiskadan yani “Kenefi” denilen bezin bütün çeşitlerinden yapılırdı. Yamurmalı, Oyalı, Kabarcık, Tek çıbıklı, Çift çıbıklı gibi isimleri vardır. İpekli ve Bağdat kumaşlarından yapılırdı.

ÇEKİ (Kulak):

Yeşil ince bezden olup, muska biçimindedir. Üç köşeli olarak kesilerek dikilir. Fesin üzerine bağlanan ince bir kumaştır. Giyilen elbisenin renginde olmasına dikkat edilir. Kumaşın ucu içine gelmek üzerine çeşitli elmas iğneler takılır. Maddi imkana göre elmas iğne adedi çoğalabilir. Yanlara menekşe iğnelikler, ortaya büyük bir dal elmas iğne takılır. Elmas iğnesi olmayanlar çekinin üzerine altınlarının bir ikisini ilâştirirler. Çoğunlukla yaşlı kadınlar kullanır.

ÇEMBER:

Çorum'da ipek ve iplikten hususi şekilde dokunur. ihtiyar kadınların baş örtüsüdür. Oyalı, İpekbaşı, Sırmalı, Çatal ipekli, Çifte kenarlı olarak isimleri vardır

KİTAP BAŞINA GİT!

ÇINILI BİLEZİK:

Aynalı sekizi bir arada birleşik olan bilezik.

ÇİNTİ:

Paçaları diz boyunda olup, dantel veya fiskolu patiskadan yapılmış iç donunun üzerine giyilen basmadan yapılmış uçurlu hafif bol don.

ÇİT:

Yaşlı kadınların başlarına örttükleri kaba yazma.

ÇİTARİ:

İpekle karışık pamuk ipliğinden dokunmuş sarı ve kırmızı çubuklu kumaş. Kır kalem çitari,Fındıklı çitari,Makaslı çitari, Hekirhikir Çitari, Selimiye Çitari ,Aşağılık çitari isimleri ile bilinir.

ÇİZME:

Körüklü

Uzun boğazlı ayakkabıdır. Yandan kopça ile iliklenirler. Altında demir nalça vardır. Sarı, Kırmızı ve Siyah renkleri bulunur. Biçimleri bakımından Köthane, Ürüzğar, Astarsız, Uluorta, Boğazı körüklü adları ile anılır.

KİTAP BAŞINA GİT!

ÇORAP:

Yün filikten ve iplikten yapılır. İpekten örülen tire çorap, yününden örülene yün çorap denilir. Sade siyah olanları olduğu gibi, saf beyaz ve örülürken renkli ipliklerle nakışlarla da örülenleri vardır. Renkleri ve nakışlara göre şu isimleri alırlar: Civan kaşı, Tavşan izi, Süt yüzü, Melez, Hanım camdan salladı, Kaseli masalı, Çevre, Dürzü bıyığı, Aktarmalı, Yar küstü gönül barıştı, Hanım cimciği, Sarhoş yolu, Kabak çiçeği, Kaz ayağı, Yılan eğrisi, Baklava kesimi, Kışla penceresi, Fıstıklı, Burmalı, Saç örgüsü, Yar yare küstü, İncili göbek, Ciğer deldi, Örümcek ağı, Çatık kaş, albayrak, İrendeli, Yaren çiçeği, Hanım teri, Kordonlu, Karanfilli, İlifli, Gönül penceresi, Bütün tor, Bademli ve Güllü.

ÇUFRA:

Erhane (Salta; kısa cepken) yapmak için kullanılan siyah renkli kumaş.

ÇULFALIK:

Nevşehir'de dokunan gömleklik kumaş

DALABÜLÜS:

Bohça büyüklüğünde, ipekli değer mi şeklindedir. Mor, kırmızı, turuncu, yeşil renklerde olabilirler. İnce ve kalın çizgili desenlidir. Kenarları uzun saçaklı olur. İki köşesinde püsküllü bağcıkları vardır. Bağlama şekli; saçaklı köşelerinden üçgen şeklinden ikiye katlanır. Üçgenin sivri kenarları alta gelmek şartıyla kalçanın üzerine getirilir. İki püsküllü ucu önden kruvaze yapılarak arkaya döndürülür. Püsküllü bağlar ile arkaya bağlanır.

KİTAP BAŞINA GİT!

DANE:

DANE:

Kadınların başlarına örttüğü, etrafı oyalanmış yazma.

DELDAK:

Gömlek içerisine giyilen, yün veya pamuklu kapitone yapılmış astarlı ve kollu yada kolsuz bir tür içlik.

DELME:

İçliğin üzerine giyilir. Buna yelekte denir. Kapaklı ya da kapaksız olarak iki çeşidi vardır.

DİVAL:

Düz, derli toplu bedenlerden elbise Maraş işi ile süslenir. Mukavva veya karton yada deriden kesilen motifler pamuk ipliği ile kumaşa tutturulur. Motiflerin üzeri gümüş veya altın sırma ile işlenir.

KİTAP BAŞINA GİT!

DİZLEME:

Diz boyu örülen kadın çorabı. İçinden iplik gezirilerek düşmesin diyerek bağlanır.

DÖRT PEŞLİ FİSTAN:

Ekseriyetle düz kumaştan dikilir. Ön veya arka kısmı iki parça olarak kesilir ve yandan birer dikişle eklenir. Entarinin belden aşağı kısmı bolca yapmak için iki yan dikişin arkasına kendi kumaşından üçgen şeklinde ve taban kenarlarının tepesi koltuk altına gelmek üzere dört parçalı olarak kesimi yapıldığından bu isimle anılır.

DULUK:

DULUK:

sıra başlı, şakşak gerisinden başlayıp ve sıra ile başa yerleştirilen alınlara denir.

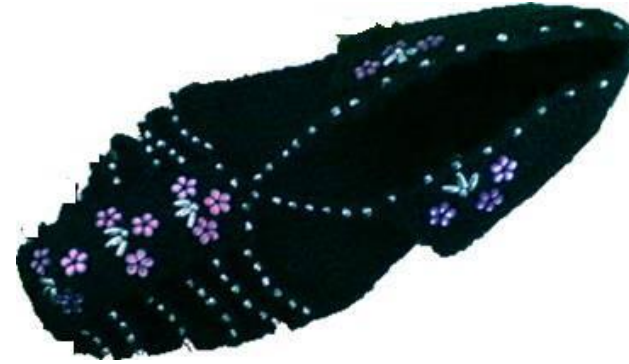
DÜLBENT:

Çok ince beyaz bez. Çift kenarlı tülbent, altınbaş ve enli en tanınan çeşitleridir.

EBANİ:

Fesin etrafına sarılan kumaşlara verilen genel ad.

EDİK:

EDİK:

Yünden örülmüş terlik

ELMASIYE:

Parlak ve büyük desenli kumaş.

KİTAP BAŞINA GİT!

ENTARİ:

Basma Patiska ve sair kumaşlardan yapılan elbise. Kadın elbisesi olmasına karşılık 1926 tarihine kadar erkeklerde gündelik kıyafet olarak giyerlerdi.

ETEKLIK:

Belden aşağı giyilen, robadan fistan. Kadın giysisidir.

EROPÇİN:

Gelin Başı süslemek için kullanılan mukavvadan yapılan araca verilen isim.

FERMANE:

Çok eskiden kullanılan ön kısımları işlenmiş düğmesiz yelek. Çuhadan veya abadan kesilir,kolsuz olur ve vücudu sıkıca sarardı.

FES: (Erkek)

Kırmızı çuhadan yapılır. Kalıplı ve kalıpsız olarak kullanılırlardı. Bazılarının içi hasır astarlıdır. Fesin püskülü takanın içtimai ve yaşına göre değişirdi. Fesin püskül boyu memurlar ve 45 yaşını geçmiş zenginlerde fes yüksekliğinde olurdu. Püskülü fesin boyundan uzun olursa poşunun altından ve sağ kulağın arkasından omuz üzerine bırakılırdı. İlik içinden çıkan püskül fesin üst kenarına yastı olarak tutturulurdu. Bir kısım halk fesi külah şeklinde giyerdi.

KİTAP BAŞINA GİT!

FES (Kadın):

Al, mor, şarap renkleri bulunurdu. Erkeklerinkinden kadınların fesi biraz küçük olurdu. Çorum'da üçetekle giyilirdi. Fesin üst kısmı yani tepesinde inciler ile süslenir, orta kısmına Mahmudiye altını tutturulurdu. Fese kadının maddi durumuna göre inci dizisi ile süslenirdi. İnciden sonra da tepelik denilen yirmilik altınlar dizilir, altınların çokluğuna göre üst üste gelen altınlarla görünümü zenginleştirilirdi.

FESTEN:

Robadan büzgülü bol yatak kıyafeti, gecelik.

FINDIĞI:

Fındık renkli kadifeden yapılan bindallıya verilen ad.

FİLDİŞİ TARAK:

Hamam takımını içerisinde bulunurdu. El ve saplı çeşitleri vardı. Saplı olanların sap kısmı gümüşten olurdu.

FİLİK:

Kuzu ve kuzuluktan yeni çıkmış koyunun yününe verilen ad.

FİSTAN:

Kadın elbiselerine genel olarak verilen ad.

FİSTAN ÇEŞİTLERİ:

Bakınız: Aynalı fistan, Dört köşe fistan, Karpuz kollu fistan, Şemsiyeli Fistan, Üç peşli fistan (Üçetek)

FİŞEKLİK:

Bir çeşit gerdanlık ismidir.

FUTA:

Çeşitli renklerde, desenlerde, çizgili veya düz ipek kumaşa verilen genel addır.

KİTAP BAŞINA GİT!

GELİN ALI (AKI):

GELİN ALI (AKI):

Gelin başına örtülen sim işli Al veya Ak örtüye denilir.

GAYRET KUŞAĞI(Silahlık):

GAYRET KUŞAĞI(Silahlık):

Meşinden yapılır. Uzun kuşakları olur. Kuşaklar belde bir kere dolandıktan sonra yandan bağlanır. Bağların üzerinde yuvarlak gümüş kakmalar bulunur. Üç katlı olan silahlığın iki katı cep olarak kullanılır. Alt kısmı açık olan üçüncü göz silah takmaya yarar. Hançer, kama, döner tabanca bu kuşağa takılırdı.

KİTAP BAŞINA GİT!

GEDİK ALTINI:

Boyna takılan altın

GERDAN ALTINI:

Buna gerdaniye derler. İpek kaytan veya şeride biraz aralıklı olarak çeşitli altınlar dikilerek boyna asılır. Bir gerdanlık gibi kullanılır. Altınların hepsi aynı olduğu gibi çeşitli büyüklükte de olabilir. Çeşitli büyüklükteki altınlarla yapılan gerdanlığın kenarlarına küçük altınların gelmesi, büyük altınların da ortaya gelmesine dikkat edilir.

GÖBEK ALTINI:

Gerdan altını gibi ipek kaytana dizilir ve sekiz dizi olur. Göbeğin üzerini kapayacak şekilde takılır. altın paralar aynı büyüklükte olduğu gibi çeşitli büyüklüklerde de olabilir.

GÖMLEK (İşlik):

İç çamaşırlarından atlete yani fanilaya Çorum'da gömlek denilir. esasen iki çeşittir. yakalı ve yakasızdır. Kumaşlarına göre isim alırlar. Kumaşları bizzat kadınlar tarafından evde dokunurdu. İpek kumaş iplikleri kumaşın özelliğine göre ince veya kalın olarak evde bükülürdü. yuvarlak yakanın önüne bir yırtmaç bulunur. Yırtmacın iki kenarına iki santim genişliğinde bir beyaz parça geçirilir. yırtmaçlar üç veya beş sedef düğme ile kapatılır. kol takış biçimine şeytan biçimi denilir. bakınız: Heril gömlek, İdare gömlek, Kıvratma gömlek, Melez gömlek. Süslüleri de şu isimlerle bilinir: Güzel oyalı, Kirpik oyalı ve Sıçandışi oyalı adıyla bilinir.

GRAMİSİYE:

GRAMİSİYE:

Bir hediye altını olup daha çok yakın akrabalar tarafından getirilir. 2,5 altın değerinde bir altındır.

GÖBÜME HIRKA:

Pamuklu bezden olup, astarı ve dış kumaşının arasına ince pamuk döşenadak göbünür.

GÜRZO:

Düz ipekli kumaştır. Her rengi bulunurdu.

HAMAM BOHÇASI:

Bakınız Bohça

KİTAP BAŞINA GİT!

HAMAM KESESİ:

Çoğunlukla kaşmirden yapılır. Çankırı'da filik yününden dokunan kese meşhurdur.

HAMAM HAVLUSU TAKIMI:

Peştama, alt havlusu buna suluk da derler, omuz havlusu ve baş çalgısı isimli parçalardan meydana gelir. Kırmızı, beyaz direkli olursa buna bita derler.

HAMAM TASI:

Bakırdan olduğu gibi gümüş hamam tasları da vardır.

HARE:

Bir neve kumaş olup; Telli hare, Telsiz hare, Direkli hare isimleri ile bilinir. Bu kumaşların her rengi bulunur.

KİTAP BAŞINA GİT!

HARÇ:

Üç etek kenarlarını süslemek için kullanılan dantel, sutaşı ve kordona verilen ad.

HASSE:

Patiska pamuklu kumaş.

HELAL:

Bezden veya pamuk ipliği katılmış ipekli kumaşın ismi.

HERİL GÖMLEK:

Çok ince iplikten dokunur. Krem renginde dokunulan heril gömlek beyaz ipekten enli çizgileri bulunur. Çok pahalıya mal olduğu için gelin ve güvey için hazırlanan bir kumaştır.

HIRKA:

Kolları çok az genişçe, boyun kısmı yakasız, önden ilik ve düğmeli, ekseriya yanlarında küçük dıştan cep bulunur. Kışlık giysidir. Eskiden pamuklu kumaştan dikilirdi. Astarla dış kumaş arasına ince pamuk döşenerek göbünürdü.

HIRTLAK ALTINI:

Hilal şeklinde altın paralarla yapılan bir kadın süsüdür. Muşambalı bir bez üzerine hilal şeklinde bir kumaş dikilir. Bu kumaşa altın paralar dikilirdi. Tam gökse gelen kısma birkaç beşi bir yerde takmak adetti. Beşi bir yerde nin yerine gram siye de dikilirdi.

HOLTA:

Şalvar, üzeri işlemeli daha çok gelinlerin giydiği bol şalvar.

HOPLİM:

İpek çubuklu bir nevi kumaş.

HOTOZ:

Gelin başına örtülen oyalı yazma

HURŞİDİYE:

Eski sicillerde bu isme rastlanmıştır. Bir nevi pamuklu kumaştır

İĞİLİĞİ:

Buna Kartopu da denilir. Bilezik gibi kola takılır.

İBRAHİMİYE:

Eski sicillerde bu isme rastlanmaktadır. Çorum'da dokunan bu beze ev bezi de denilir. Ekseri don, gömlek, çarşaf ve peşkir yapılır.

İÇLİK:

Gömlek üzerine giyilir. Çorum'da dokunan Kenefi denilen denilen kumaştan ya da herhangi bir donluktan yapılırdı. Düz veya arasına pamuk konularak göbünen cinsleri vardı.

İDARE:

Çorum'da dokunan bir bez çeşidi olup, bu beze ev bezi de denilir. Ekseri don,gömlek,çarşaf ve peşkir yapılır.

İDARE GÖMLEK:

Heril ve melez gömlek yapmaya gücü yetmeyenlerin ve gündelik olarak giyilmek üzere yapılan bir gömlektir. Kumaşın alt ipliği ipek, çözgü ipliği pamuk ipinden dokunurdu.

İLBADE (LİBADE):

Kısa hırka. Seyrek dikişli, pamuklu kumaştan veya abadan yapılırdı.

İÇLİK:

İç çamaşırı.

İPEK HARÇ:

Sanrı denilen bir aletle şerit örер gibi örülür. Elbisenin kenarına dikilirdi. Çorum'da üretilen eski bir elbise süsüdür.

İŞLİK:

Bakınız gömlek

KADİFE:

İpek yahut pamuktan dokunan yüzü tüylü yumuşak kumaş. Güllü kadife, Dalgalı kadife, Çubuklu kadife, Saçaklı kadife, Buzlu kadife isimleri ile bilinir. Kadifeden; takke, kavuk, cepken, hırka, entari, şalvar ve ayak terliği yüzü yapıldığı gibi kitap cilt üzeri içinde kullanılır.

KİTAP BAŞINA GİT!

KAFA ALTINI:

Kenarları yirmilik altın dizilmiş başlık.

KAFTAN:

1928'den önceki yıllarda giyilen eski kıyafetlerdendir. En üste giyilen astarsız erkek elbisesi.

KALOŞ FOTİN:

İç içe iki kısımdan meydana gelen, dışı lastiğe benzeyen ve içi işlemeli topuklu ayakkabı.

KAPLAMA:

Kadife veya atlas kumaştan yapılan hırkaya verilen ad.

KARPUZ KOLLU FİSTAN:

Elbisenin kolları dirsek kısmına kadar dar olup, aynı renkten kumaştan yapılır. Dirsek ve omuz arası bol büzgülü, yuvarlak olarak dikildiğinden karpuz kolu olarak halk arasında anılırdı.

KARTOPU:

Buna ığılığ da denilir. Bilezik gibi kola takılır.

KATIR:

Tahta topuklu, nalçalı kadın ayakkabısına denilir. Kırmızı ve siyah renlerinde olurdu.

KEÇİK:

İpekten veya kıvrak tan yapılan yazmadır. Fesin üzerine tepe altınlarının üzerine konulur ve uçları çene altından bağlanırdı.

KİTAP BAŞINA GİT!

KEMER:

Ekseriyetle gümüşten yapılır. altın örgü de yapılanları vardır. Yılankavu, Abaniye, Taslı, Hasır, Halkalı, Arpacıklı ve Paftalı adını alırlar. Altın liradan dizili kemerlere de rastlanmaktadır.

KENEFİ:

Çorum bezine denilir. Bazıları da buna ev bezi derler.

KISKİ:

Mor yazma olup, hem çeki üzerine hem de alın altınına üzerine bağlanılır.

KIVIRMA:

Çorum bezidir. Bu beze ev bezi de denilir. Ekseri don, gömlek, çarşaf ve peşkir yapılır.

KIVRAK:

Al ve mor renkte bir kanaviçedir. Üzeri ufak madeni pullarla işlenerek gelinin duvak günü tepe altını üstüne başına örtülür.

KIVRATMA:

Ham ipekten kıvırcık olarak Çorum evlerinde bulunan tezgâhlarda dokunurdu. Çabuk eskimeyen bir kumaş olduğundan daha çok iç çamaşırı için dokunulurdu.

KİTAP BAŞINA GİT!

KIVRATMA GÖMLEK:

Gündelik giyim için kullanılırdı. Atkı ve çözgü ipliği ile dokunan keten kumaşlardan yapılan gömleğe verilen isimdir.

KLAPTAN:

İşleme için kullanılan altın tel.

KÖSTEK:

Sağ göğüs üstüne büyük bir agrafla tutturulan dokuz dizimli gümüş zincirler yumağıdır. Bir ucu takılı bulunan gayret kuşağının (silahlığın) sol alt kısmından tutturulur. Gayret kuşağından aşağıya ucunda gümüş kozalar bulunan zincir sarkar.

KULAK:

Bakınız çeki

KUŞAK:

Filik yününden dokunur. 20-25 santim eninde olup beş metre boyunda olur. Çizgilileri de bulunur. Çizgili olanların mor çizgisi görülecek şekilde sol taraftan başlanarak bele dolandır.

KUNTU:

Pamuk ipliği karışımı atlas taklidi kumaşa verilen addır. Kemha kuntu, Tas kuntu, Bıçak kuntu, Tatarık kuntu, Mecidile kuntu isimleri ile bilinir.

KİTAP BAŞINA GİT!

KÜNTE İNCİ (Bilek):

Boyna takılan 25-30 sıra has inci

KÜPE:

Kadınların kulaklarına taktıkları süs. Gül, Halka, Salkımlı, Badem, Lira yarımı, Çeyrek altın, İnci, Elmas çeşitleri vardır.

LAPÇİN:

Dışış parlak, içi lastikli, bağlamalı mest şeklinde kalın topuklu, topukları nalçalı ayakkabı.

LİBADE(İLBADE)

Kısa hırka. Seyrek dikişli, pamuklu kumaştan veya abadan yapıldı.

LİF:

Hamam takımındandır. Elde filik yününden örülür. Sabun köpürtmeye yarar.

MAHMUDIYE:

Boyna takılan altın.

MANDİK:

Bağlama şalvar altına giyilen bir nevi dona verilen isim. Paça, tuman da denilmektedir. Çağşır ise erkek tumanına verilen addır.

MANTİN:

Şalvar yapılan kumaş, ipek çubuklu olup direkleri çeşitli renkte olur. Bu renkler beyaz, sarı ve yeşil renkte olanları bulunurdu.

MAVBEZ:

Bu bez Çorum'da kadınlar tarafından dokunurdu. Çorum'a mahsus bir bez olup, Çorum'da boyanırdı. Delmelerin arkasına konduğundan arkalık da denilirdi.

MELEZ GÖMLEK:

Heril gömleğin ipinden biraz daha kalın bükülen ipek ipliğinden dokunurdu. Bu kumaştan dikilen gömleğin adıdır. Gündelik olarak giyilmez ,bayram ve düğün için ve hamama gidilirken giyilirdi.

KİTAP BAŞINA GİT!

MEST:

Sahtiyan denilen keçi derisinden tabaklanan deriden yapılırdı. Siyah ve sarı renkte olur ve çeşitli şekillerde yapılırdı. Uzun boğazlı, Kısa boğazlı, Sahratl, yani kopçal, Üsten bağcıklı, Gelinler için topuklu ve içi dışı rugan mest çeşitleri vardı. Kışın ayağı soğuktan korumak için giyilirdi.

MERKAP:

Siyah renkli ayakkabılara verilen ad.

MEYDANI:

Yarı ipekli kumaş olup, al meydana, Mor meydana, Güvez meydana, Mazemek meydana adıyla tanınırdı.

NİNO:

Don yapmak için kullanılan bir nevi kumaş.

OYA ÇEŞİTLERİ:

[KİTAP BAŞINA GİT!](#)

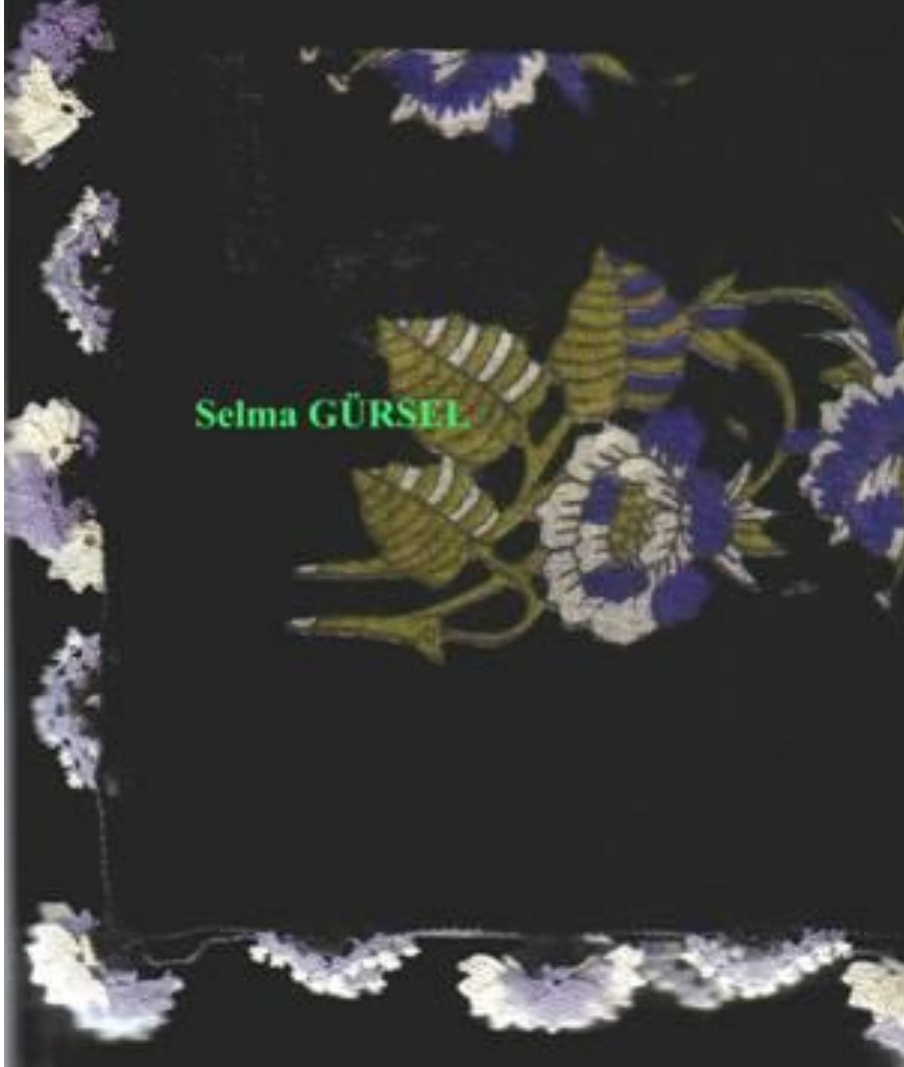
İĞNE OYALARI:

Menekşe, Elti eltiye üstü, Tren yolu, Kipri, Karafil, Bal tabağı, Kaynana yazması, Sıçan dişi, Saray trabzanı, Kaleler, Maydonoz yaprağı, Dut yaprağı, Su taşı, İhraplı.

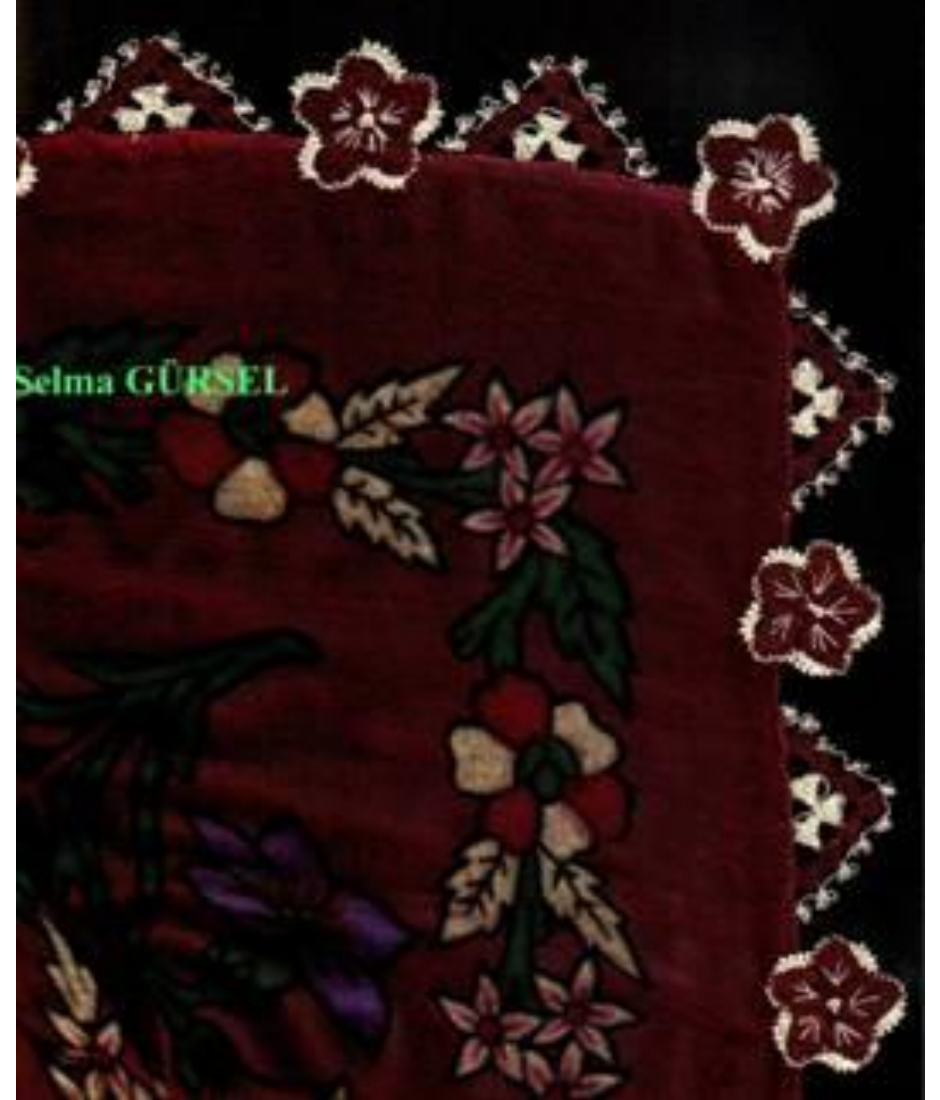
MENEKŞE

KARANFİL:

BAL TABAĞI:

KİTAP BAŞINA GİT!

SIÇAN DIŞI:

KAYNANA YAZMASI:

KİTAP BAŞINA GİT!

KALELER

:

MAYDANOZ YAPRAĞI

:

KİTAP BAŞINA GİT!

ORÇALIK:

Salta üzerine takılan önlük.

PABUÇ:

Sarı ve kırmızı renkleri vardır. İçi çuha veya işlemeli kadife ile astarlanır. Motif işlemeli olanlara talele pabuç adı verilirdi.

PAZVANT:

8-10 santim uzunluğunda iki santim genişliğinde boru gibi yuvarlak, içi boş muskadır. Gümüşten yapılır. Üzeri kakmalı ve kabartmalılardır. Boruların bir ucu kapalı, diğer ucu ise kapalıdır. Bu kapaktan muska konur kapak kapatılarak iki ucu zincir takılı olan gerdanlık şeklinde takılır. Muska borusunun alt kısmına gelen yende halkalar bulunur. Buraya çoğunlukla yirmilik altın takılır.

PEÇE:

Kıldan dokunan seyrek yüz örtüsüdür. Yarım metre boyu, otuz santim enindedir. Üst tarafına sırmalı harç denilen peçe bağının kaytanını bağlamaya yarıyan yer bulunur. Kaytan ipekten yapılır. Peçe şemsesi denilen gümüş yaprakları olan bir ucu bulunur.

PEÇE BAĞI:

Peçe yüze gerilip , kaytan arkadan kadının saç örgülerinin üzerinden dolandırılarak alnını üzerindeki peçenin üstünden tekrar geçirilerek saç örgüsünün dibinden düğümlenir. Perpere ve şemse denilen ufak zincirlerle gümüş borular dizilip bağın ucuna takılmış olan gümüş savatlı paralı kısmı saç örgüsüyle arkaya sallanır, bunlar kadın yürüdükçe hoş bir ses çıkartarak sahibine neşe verir.

PEŞTAMAL:

Hamamda yıkanırken göğüsten bacaklara kadar kısmı örtmek için kullanılan bezdir. Çorum'da peştamala "Peştambel" denilir. Kadınların peştamalı enli, erkeklerin peştamalı biraz daha dar olur. Karabuğra, Selasker, Toplulu ve Mekikli çeşitleri vardır.

PİROS:

İpek kadifeden uzun kollu, erkek yaka olan önden açık hırkanın adıdır.

KİTAP BAŞINA GİT!

POŞU (Puşu)

Değirmi şeklinde olup, çeşitli renkli çizgilidir, üçgen şeklinde katlanarak burulur. Fesin üzerinden iki sefer dolanır. Kalan ucu püskül gibi sağ kulağın arkasından sırta bırakılır.

POTUR:

Siyah kumaştan, bel kısmı bol büzgülü, paça kısmı dar, boyu diz altına kadar veya ayak üstüne kadar olan pantolon.

PÜSKÜL:

Püsküldeki ölçü gamzelidir. Püsküller:5-6-7-8 ve daha çok gamzelidir. Baş tarafı hususi bir şekilde renkli ipekten bağlanmış ve sim ile işlenerek güzel bir şekil verilir. Püskül kadınların uzun bele kadar sarkan yarım metre uzunluğunda siyah ipekten bükülerek yapılır. Püskül fesin orta kısmına takılır.

REKÇİN:

Gelin başına giydirilir. Mukavvadan yapılır. Boyu bir karıştan fazla, tepesi yuvarlaktır.

SAÇ ALTINI:

Kadınlar saçlarını örerken kaytan veya zincirle saçlarını örerler. Kaytan veya zincirin ucuna takılan altınlara verilen ad.

SAÇ BAĞI:

Püskülün üzerine takılır buna uç da denilir. İpek kaytana dizilmiş, perpere ve şemseleri vardır.

SAHA:

Bez bant üzerine dikilen altın dizisine denilir.

SAHTİYAN:

Tabaklandıktan sonda serpilerek boyanmış, cilalanmış deri.

SAKO:

Kalın kumaştan dikilen ve paltoyu andıran kışlık erkek giysisi.

KİTAP BAŞINA GİT!

SALHA:

Yakasız, iliksiz kolları bolca kısa ceket.

SALTA:

Buna kadın cepkeni de denilir. Kadife veya çuhadan yapılır. Şu isimlerle anılırlar. Kazeki, Libade, Erhane, Fermane. Sim ile işlenildiği gibi işlenmeden de giyilir.

SEDEFLİ TAKUNYA:

Takunyaların tasmaları meşinden olduğu gibi, sim işi kadifeden de olur. Tahta kısımları sedef kakmalı olur. Kadınların hamam takımlarında bulunur.

SELİMİYE :

Üçetek yapımında kullanılan kumaşa verilen ad.

SEVAİ:

Bir çeşit kumaş olup bunun beş çeşidine rastlanmıştır: Sakızlı sevai, altı direkli sevai, Beyaz sevai, Takatulka sevai, Mıh tepeli sevai.

SIKIŞTIRMA:

Bir nevi delmedir. Gayet sağlam kalın donluk ve bezden kesilerek içine yine kalın ve dayanıklı astar konulup tele gibi birbirine çitinip dikilerek yapılır. Önüne de sıkça kopçalar dikilerek,işlik altına,gömleğin üstüne giyilerek vücut sıkıştırılır. Bugün kullanılan korselerin görevini görürdü.

SİYEC:

Fese takılan altınlara verilen ad.

SOBALI:

Bundan don yaparlardı. Dört parmak eninde bir çeşit kumaştır.

ŞAL KUŞAK (Erkek):

Keşmir keçisinin kılından dokunur. Kıymetli olduğundan zenginler ve memurlar genellikle bellerine bağlardı.

ŞAL KUŞAK (Kadın)

Bohça büyüklüğünde değirmi şeklindedir. Yünden dokunur, iki santim genişliğinde muhtelif renklerde desenleri de bulunur. Üzerinde ince ve zarif çiçeklerle süslü olur. Saçaklı köşeleri üçgen şeklinde ikiye katlanır. Üçgenin sivri kenarı alta gelmek şartıyla kalçanın üzerine getirilir. İki püsküllü ucu önden krevize yapılarak arkaya döndürülür. Püsküllü bağlar ile arka kısımdan bağlanır.

ŞALVAR (Erkek):

Pamuklu kumaşlardan dokunan kumaşlardan gündelik işler için şalvar giyilir. Fakir halk pamuklu şalvar, zenginler yünlü kumaşlardan yapılan şalvar kullanırlardı. Önden yırtmaçlı ve uçkurlu olup, bazılarının boyu dize kadar olur. Dize kadar olanların altına tozluk ve çorap giyilirdi. Uzun şalvarın paçaları ayak üzerinden bele kadar dar ve vücuda yapışık olur, paçaların ayakkabı üzerine düşen kısmı dört parmak kalınlığında kaytan ile çevrili olurdu. Şalvarın ön kısmında az, arka kısmında çok olmak üzere körük denilen katlamalı yığdırmalar bulunurdu. Şalvarın körüklüsüne zıvga adı verilirde. Zıvga; şalvarın paçalarının ön tarafı iki parmak genişliğinde kaytan göbek altı hizasına çıkar ve cep kenarlarına süs olarak konulurdu. Kabadayılar mavi çuhadan şalvar dikilirlerdi.

ŞALVAR (Kadın):

Üç eteğin altına giyilirdi. Selvi kuntu çitari denilen kumaştan geniş ve uzun olarak yapılırdı. Şalvarın yukarı kısmında paçalar daha geniş bezekli olurdu. Bu bezeklerle bele bağlanır,paçalarda bezekli olup kaytanla ayak bileklerinin baldıra yakın yerinden bağlanırdı. Uzun şalvar zengin bolluklarla bezeklerin üzerini kapatırdı.

ŞEMSELİ FİSTAN:

Üstü düz gömlek şeklinde olur. Eteği verrev şeklinde dikilir.

TARABULUZ:

Çizgileri ipekle dokunmuş kumaşa verilen ad.

TEPEALTINI:

Gelin için alınan fesin tepesine uyacak değirmi şeklinde bir mukavva kesilir. Mukavvanın üzeri kumaşla kaplanır. Etrafına birkaç sıra yirmi beşlik veya başka kıymette altınlar dizilir. Bazıları ortaya yakın sıraya bir sıra inci dikerler. Ortada beşi bir yerde büyüklüğünde boşluk bırakılır. Boşluğa yemliha yazılı bir gümüş veya altın tılsım veya sırma sarmalı bir muska dikerler. Bu ziynete tepelik denilirdi.

TUĞLU SARKA:

Düğünlerde giymek için dikilen kadife elbise. Gümüş ve altın simle motifler işlenir.

TULUMBALI:

Çorum'da giyilen ceketlerin önüne yapılan işleme.

TÜLBENT:

Beyaz pamuk ipliğinden dokunmuş ince bezdir. Değirmi şeklinde olup,kenarları renkli iplikle,cam boncukla ve pul ile oyalı olarak kullanılır. Bilhassa banyodan sonra başa bağlandığı gibi gündelik işlerini yaparken kadınlar başlarına bağlarlar. Çift kenarlı, Eni kenarlı ve Altınbaş ismini alan çeşitleri vardır.

ÜÇ ETEK ENTARI:

Buna zıbın da derler. Tilikli, kavası yenli, keleş yenli ve verev yenli diye çeşitleri vardır. Kumaşları atlas, yanardöner, üsküfe, meydana gibi kumaşlardan yapıldığı gibi, direkli, çiçekli, simli parlak ipek kumaşlardan da dikilirdi. Tam boy elbise olup, ayakların üzerine gelecek uzunlukta olur. Ön kısmı bütün iki parça boydan açık olup belden aşağıya yandan açık olur. Arka etek bütün olur, eteği üç parça olduğundan üç etek ismini alır. Kollar uzun ve derin yırtmaçlıdır. Yaka, etek ve kol kenarları dilimli olup kaytan denilen sim şeritle ya da harçla süslenir. Eteğe bazen de saçak dikilir. Bele kuşak bağlanır, içerisine bürülcük gömlek giyilir.

ÜSKÜFE:

Sim işi kumaş. Bu kumaşta üç çeşi olur. Güllü üsküfe, Direkli üsküfe ve Gümüşlü üsküfe.

ÜSKÜFE TÜL:

Gelinlik elbisede kullanılan bir kumaş çeşidi.

YAN ALTINI:

Omuzdan kalçaya kadar çapraz olarak altın dizili kurdele veya altın zincir.

YANAR DÖNER:

Bir çeşit kumaş olup, erişti mor ve akıcı kanarya sarısı olup iki renkli olarak görünüşünden dolayı yanar döner denilir.

YALI DAL:

Fes üzerine takılan elmaslı iğnelik.

YAZMA:

Tülbende çeşitli renklerle basılı çiçekleri olan baş örtüsü. Yazmaların kenarlarına çeşitli iğne oyaları yada tığ oyaları yapılarak örtülünür. Fotoğrafları son kısımda

YELEK:

İçliğin üzerine kırmızı çuhadan, üzeri sim kordon işi yapılmış dik veya kruvaze yakalı üstlük.

YEMENİ AYAKKABI:

Terlik tarzında hafif ayakkabı.

KİTAP BAŞINA GİT!

YEMENİ BAŞÖRTÜSÜ:

Başörtüsü.

YEN:

Sokağa çıkarken giyilen siyah etek.

KİTAP BAŞINA GİT!

YÜN BASMA:

Güllü yün, çiçekli yün isimleri ile tanınan kumaşlardır.

YÜZLÜK:

Altın küpe

YÜZÜK:

Zümrüt, elmas, yakut, cevahir, akik, yeşim, seyrani, cehennem taşı, mercan, kehribar, inci, altın yüzük, gümüş yüzüklerin üzerine konan kıymetli taşlardan isimlerini alırlar.

YÜZÜNCÜ İSTİFAM:

Kırmızı ipek iplikten bükülerek yapılır. Arasına boncuklar ve çeşitli büyüklükte altınlar dizilen bir gerdanlıktır.

ZIBIN:

Bakınız üç etek.

ZIVGA: Şalvar

YAZMA FOTOGRAFLARI

KİTAP BAŞINA GİT!

KİTAP BAŞINA GİT!

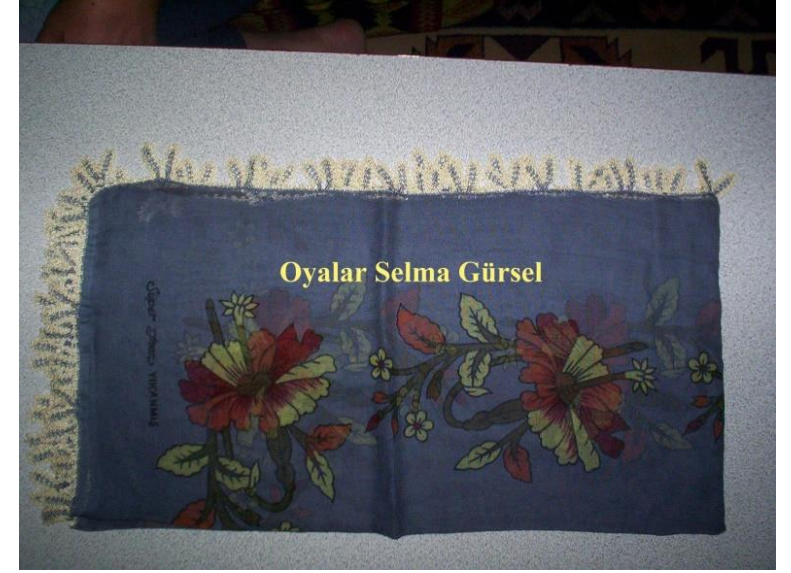

KİTAP BAŞINA GİT!

KİTAP BAŞINA GİT!

SANAL KİTAPLAR
2024

